

FRAGMANLAR

Kişiliği, Doktrini, Alımlanması

KSENOFANES

Eski Yunancadan Çeviren
Y. Gurur Sev

felsefe

Ksenophanes

Fragmanlar *Kişiliği, Doktrini, Alımlanması*

Ksenophanes: Yüz yıldan uzun yaşadığı söylenen Kolophonlu Ksenophanes (MÖ 560-478), yurdundan sürüldükten sonra Sicilya'da kent kent dolaşıp, bestelediği alaycı şiirleri okuyan bir rapsod [*rhapsodos*] ve "birci" addedilen Elea okulunun kurucusu olarak nam salmıştır. Anaksimandros'un öğrencisi ve Elealı Parmenides'in hocası olduğu rivayet edilir, zorunlu olarak tek *bir* tanrı olduğunu ve bunun insan biçiminde olamayacağını öne sürmüştür. Ksenophanes'in hicivlerine konu olanlar arasında Homeros ve Hesiodos özel bir yer tutar. Ksenophanes, Yunan diyarında insan türünün zaaflarına sahip çok sayıda tanrı olmasını büyük oranda bu iki isme bağlar.

Y. Gurur Sev: Felsefeci, sosyolog (dr.). Çevirileri: Aristoteles'ten *Metafizik*, *Ruh Üzerine* (Ömer Aygün ile birlikte), *Magna Moralia*, *Oluş ve Bozuluş*, *Kategoriler*, *Sofistçe Çürütmeler*; Theophrastos'tan *İlkelere Dair & Metafizik* ve Aiskhülos'tan *Persler*.

PİNHAN YAYINCILIK
Litros Yolu, Fatih San. Sitesi No: 12/214-215
Topkapı/Zeytinburnu İstanbul
Tel: (0212) 259 27 60 Faks: (0212) 565 16 74
www.pinhanyayincilik.com
info@pinhanyayincilik.com
Sertifika No: 40676

© Pinhan Yayıncılık, 2019
Türkçe çeviri © Y. Gurur Sev 2019

Birinci Basım: Ekim 2019

Genel Yayın Yönetmeni: Mahmut Sever
Kapak Tasarımı: Mahmut Sever
Dizgi: Adem Beyaz

Teknik Hazırlık, Baskı ve Cilt:
Yaylacık Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
Litros Yolu Fatih San. Sitesi No: 12/197-203
Topkapı-İstanbul Tel: (0212) 567 80 03
Sertifika No: 44865

Pinhan Yayıncılık: 220 Felsefe Dizisi: 60

ISBN: 978-605-7768-02-5

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metnin, gerek görsel malzemenin yayınevinden izin alınmadan herhangi bir yolla çoğaltılması, yayımlanması ve dağıtılması 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun hükümlerine aykırıdır ve hak sahiplerinin maddi ve manevi haklarının çiğnenmesi anlamına geldiği için suç oluşturur.

Fragmanlar

Kişiliği, Doktrini, Alımlanması

Ksenophanes

Eski Yunancadan Çeviren

Y. Gurur Sev

İçindekiler

Çevirenin Önsözü ♦ 7

Fragmanlara Anahtar ♦ 9

P Fragmanları: Kişiliği ♦ 13

D Fragmanları: Doktrini ♦ 21

R Fragmanları: Alımlanması ♦ 43

Çevirenin Önsözü

Kolophonlu Ksenophanes'ten kalan tüm kırıntıların (hem *testimonia*, hem *fragmenta*, hem de *imitationes*) ilk kez Türkçeye kazandırıldığı bu çalışmada, geleneksel Diels-Kranz edisyonundan¹ daha güncel, çok daha kapsamlı ve daha iyi terkip edilmiş olduğunu düşündüğüm için André Laks ve Glenn W. Most'un hazırladığı edisyonu (2016) kullandım.² Çeviriyi ayrıca J. H. Lesher'in³ (2011) İngilizce tercümesiyle karşılaştırdım.

Ksenophanes'in kişiliğine dair (P Fragmanları), doktrinine dair (D Fragmanları) ve alımlanmasına ilişkin (R Fragmanları) kırıntıları tematik bir şekilde düzenleyen söz konusu edisyonda geleneksel DK fragmanlarının (: A ve B) kolayca bulunabilmesi için de bir tablo hazırladım.

Ksenophanes'in uzun yaşamı,⁴ tüm Yunan dünyasını kent kent dolaşıp okuduğu alaycı şiirler, Homerosçu geleneğe yönelik taşlamaları, bin dizelik ünlü *Taşlamalar'ı* [*Silloi*], insan biçimli⁵ tanrı anlayışına yönelik eleştirileri, ilke [*arkhê*] olarak toprağı öne sürmesi, toprağın yerin altında sonsuza kök salması, bulutlara özel bir ilgisinin olması, hiçbir şeyin sağlam bir bilgisinin edinilemeyeceği görüşü, ortaya koyduğu bir ya da her şeye kâdir "tek tanrı," onun doğmamış ya da oluşmamış olması, onun kavraması güç bir şekilde "ne sınırlı ne sonsuz" olması, bu görüşe yöneltlen eleştiriler... Kısacası, Elea

¹ Diels, H. & Kranz, W. *Die Fragmente der Vorsokratiker*. Berlin: Weidmannsche Verlagsbuchhandlung, 1954.

² Laks, André & Most, Glenn W. *Early Greek philosophy Volume III* (Loeb Classical Library #526). Massachusetts: Harvard University Press, 2016.

³ Xenophanes. *Xenophanes of Colophon: Fragments*. (tra. J. H. Lesher). London: Toronto University Press, 2011.

⁴ 100 yaşını aştığı düşünülüyor, ayrıca kendisinin de buna işaret ettiği fragmanlar mevcut (bkz. D66).

⁵ Başka bir deyişle "antropomorfik."

okulunun kurucusu Kolophonlu Ksenophanes'e ilişkin her şeyin bulunabileceği bu kitabın alana katkı yapmasını umuyorum.

Y. Gurur SEV

Fragmanlara Anahtar

DK	Laks & Most
A1	P1, P8, P14, P15, P21, P22, D1, D20, D24, R8a, R19
A2	P9, P11
A3	
A4	R8b
A5	P12
A6	P2
A7	P3
A8	P4, R3
A9	P5
A10	P6
A11	P13
A12	P16
A13	P17
A14	P18
A15	
A16	P19
A17	P20
A18	
A19	D7
A20	D2
A21	
A22	D3
A23	D4
A24	D5
A25	R17, R27
A26	R28
A27	R29
A28	R6
A29	R14
A30	P10, R2, R12
A31	R4, R5
A32	D23, R9

A33	P7, D22, R20
A34	R23
A35	R16, R21a, R22
A36	D6c, D27, R11, R24, R25, R26
A37	R7
A38	D36
A39	D39
A40	D28
A41	D31, D34, D35
A42	D33
A43	D29
A44	D37
A45	D40
A46	D32
A47	D42, D43, R13
A48	D45
A49	R10, R18
A50	D47
A51	D48
A52	D15a, D15b
B1	D59
B2	D61
B3	D62
B4	D63
B5	D60
B6	D69
B7	D64
B8	D66
B9	D67
B10	D10
B11	D8
B12	D9
B13	D11
B14	D12
B15	D14
B16	D13
B17	D55
B18	D53, R12
B19	R6
B20	D65
B21	D56, D68
B22	P10, D54

B23	D16
B24	D17
B25	D18
B26	D19
B27	D27
B28	D41
B29	D25
B30	D6a, D46
B31	D30
B32	D39
B33	D26
B34	D49
B35	D50
B36	D51
B37	D44
B38	D52
B39	D6b, D57
B40	D70
B41	D58

P Fragmanları: Kişiliği

P1. (< A1) Diog. Laert. 9.18–20

Ξενοφάνης Δεξίου ἢ, ὡς Ἀπολλόδωρος, Ὀρθομένους, Κολοφώνιος [. . .]. οὗτος ἐκπεσὼν τῆς πατρίδος ἐν Ζάγκλῃ τῆς Σικελίας διέτριβε καὶ ἐν Κατάνῃ. [. . .] καὶ, ὡς Σωτίων φησί, κατ' Ἀναξίμανδρον ἦν. [. . .] μακροβιώτατός τε γέγονεν, ὡς πού καὶ αὐτός φησιν [. . . = D66]. [. . .] καὶ ἤκμαζε κατὰ τὴν ἐξηκοστὴν Ὀλυμπιάδα.

P2. (< A6) Ps.-Luc. *Long.* 20

Ξενοφάνης δὲ ὁ Δεξίνου μὲν υἱὸς [. . .] ἐβίωσεν ἔτη ἐν καὶ ἐνενήκοντα.

P3. (A7) Cens. Die nat. 15.3

[. . .] Xenophanes Colophonius maior annorum centum fuit.

P4. (< A8) Clem. Alex. *Strom.* 1.64.2

[. . . = R3] Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος [. . .], ὃν φησι Τίμαιος κατὰ Ἰέρωνα τὸν Σικελίας δυνάστην καὶ Ἐπίχαρμον τὸν ποιητὴν γεγονέναι, Ἀπολλόδωρος δὲ κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν Ὀλυμπιάδα γενόμενον παρατετακέναι ἄχρι τῶν Δαρείου τε καὶ Κύρου χρόνων.

P5. (cf. A9) Eus. *Chron.*

a. Hier. *Chron.* 103b2

[ad Ol. 56] Xenofanes Colofonius clarus habetur.

b. Hier. *Chron.* 103b23

[ad Ol. 60] Simonides lyricus et Phocylides clari habentur et Xenophanes physicus [. . .].

c. Cyrill. Alex. *Jul.* 1.15

πεντηκοστῇ ἐννάτῃ Ὀλυμπιάδι Ἰβυκὸς ὁ μελοποιὸς καὶ Φερεκύδης ὁ ἱστοριογράφος καὶ Φωκυλίδης καὶ Ξενοφάνης [. . .] γεγονάσι.

P6. (A10, 14.8) Ps.-Iamb. *Theol.*, p. 52.18–22

φ' γὰρ καὶ ἰδ' ἔτη ἔγγιστα ἀπὸ τῶν Τρωικῶν ἱστορεῖται μέχρι Ξενοφάνους τοῦ φυσικοῦ καὶ τῶν Ανακρέοντός τε καὶ Πολυκράτους χρόνων καὶ τῆς ὑπὸ Ἀρπάγου τοῦ Μήδου Ἰώνων πολιορκίας καὶ ἀναστάσεως, ἣν Φωκεῖς φυγόντες Μασσαλίαν ᾤκησαν [. . .].

P7. (< A33) Hippol. *Ref.* 1.14.1

Ξενοφάνης δὲ ὁ Κολοφώνιος Ὀρθομένους υἱός. οὗτος ἕως Κύρου διέμεινεν [. . . = R20].

P1. (< A1) Diogenes Laertios, 9.18-20

Kolophonlu Ksenophanes, Deksios'un oğlu, Apollodoros'a göre Orthomenes'in... yurttan sürüldükten sonra günlerini Sicilya'nın Zankle kentinde ve Katanya'da geçirdi... Sotion'un dediğine göre Anaksimandros ile aynı dönemde yaşadı... kendisinin de bir yerde (D66) söylediği üzere, uzun yaşadı ... Altmışıncı Olimpiyat (MÖ 536-540) sırasında sivrildi.

P2. (< A6) Lukianos, Uzun Yaşamlar, 20

Deksios oğlu Ksenophanes... doksan bir yıl yaşadı.

P3. (A7) Censorinus, Doğumgünü, 15.3

... Kolophonlu Ksenophanes yüz yıldan fazla yaşadı.

P4. (< A8) İskenderiyeli Klementos, Kıryama, 1.64.2

... (R3) Kolophonlu Ksenophanes ... Timaios'un Sicilya hükümdarı Hieron'un ve şair Epikharmos'un zamanında yaşadığını söylediği <Ksenophanes> Apollodoros'a <göre> Kırkıncı Olimpiyat (MÖ 616-620) sırasında doğmuş ve Dareios/Darius ile Kyros'un zamanına kadar yaşamış.

P5. (bkz. A9) Eusebios, Kronik

a. Jerome, Temporum Liber, 103b2

<56. Olimpiyat sırasında> (MÖ 552-556) Kolophonlu Ksenophanes tanınmış biriydi.

b. Jerome, Temporum Liber, 103b23

<60. Olimpiyat sırasında> (MÖ 536-540) Şair Simonides ve Phokylides iyi bilinirdi, doğa filozofu Ksenophanes de ...

c. İskenderiyeli Kyrillos, Ioulianos'a Karşı, 1.15

Elli Dokuzuncu Olimpiyat sırasında şair Ibykos, tarihçi Pherekydes, Phokylides ve Ksenophanes ... doğmuştu/hayattaydı.

P6. (A10) İamblikhos, Aritmetiğin Teolojisi, 52.18-22

Truva Savaşı'ndan doğa filozofu Ksenophanes'in ve Anakreon ile Polykrates'in zamanına ve Phokislileri kovalayıp Marsilya'yı [Massalia] kurmalarına neden olan Medli Arpagos'un İyonyalıları kuşatıp tehcir etmesine aşağı yukarı 514 yıllık bir tarih kaydedilmiş...

P7. (< A33) Hippolytos, Bütün Sapkınlıklara Reddiye, 1.14.1

Orthomenes oğlu Kolophonlu Ksenophanes. Kyros'un zamanına kadar yaşadı... (R20)

P8. (< A1) Diog. Laert. 9.18

διήκουσε δὲ κατ' ἐνίους μὲν οὐδενός, κατ' ἐνίους δὲ Βότωνος
Ἀθηναίου ἢ ὥς τινες, Ἀρχελαίου.

P9. (< A2) Diog. Laert. 9.21

[... = P11] τοῦτον Θεόφραστος ἐν τῇ Ἐπιτομῇ Ἀναξιμάνδρου φησὶν
ἀκούσαι.

P10. (< A30) Arist. Metaph. 986b22

[... = R2] ὁ γὰρ Παρμενίδης τούτου λέγεται μαθητῆς [...].

P11. (< A2) Diog. Laert. 9.21

Ξενοφάνους δὲ διήκουσε Παρμενίδης Πύρητος Ἐλεάτης [... = P9].

P12. (A5) Diog. Laert. 8.56

Ἐρμιππος δὲ οὐ Παρμενίδου, Ξενοφάνους δὲ γεγονέναι ζηλωτὴν,
ὥ καὶ συνδιατρίψαι καὶ μιμήσασθαι τὴν ἐποποιίαν.

P13. (A11) Plut. *Reg. et imp. apophth.* 4 175C

πρὸς δὲ Ξενοφάνην τὸν Κολοφώνιον εἰπόντα μόλις οἰκέτας δύο
τρέφειν “ἀλλ’ Ὅμηρος,” εἶπεν, “ὄν σὺ διασύρεις, πλείονας ἢ
μυρίους τρέφει τεθνηκώς.”

P14. (< A1) Diog. Laert. 9.20

δοκεῖ δὲ πεπρᾶσθαι ὑπὸ <... καὶ λελύσθαι ὑπὸ> τῶν Πυθαγορικῶν
Παρμενίσκου καὶ Ὀρεστάδου, καθά φησι Φαβωρίνος ἐν
Ἀπομνημονευμάτων πρώτῳ.

P15. (< A1) Diog. Laert. 9.20

φησὶ δὲ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἐν τῷ Περὶ γήραος καὶ Παναίτιος ὁ
Στωϊκὸς ἐν τῷ Περὶ εὐθυμίας ταῖς ἰδίαις χερσὶ θάψαι τοὺς υἱεῖς
αὐτόν, καθάπερ καὶ Ἀναξαγόραν.

P16. (< A12) Arist. *Rhet.* 2.23 1399b6–8

[... .] Ξενοφάνης ἔλεγεν ὅτι ὁμοίως ἀσεβοῦσιν οἱ γενέσθαι
φάσκοντες τοὺς θεοὺς τοῖς ἀποθανεῖν λέγουσιν· ἀμφοτέρως γὰρ
συμβαίνει μὴ εἶναι τοὺς θεοὺς ποτε.

P17. (< A13) Arist. *Rhet.* 2.23 1400b5–8

[... .] Ξενοφάνης Ἐλεάταις ἐρωτῶσιν εἰ θύωσι τῇ Λευκοθέᾳ καὶ
θρηγῶσιν ἢ μὴ, συνεβούλευεν, εἰ μὲν θεὸν ὑπολαμβάνουσιν, μὴ
θρηγεῖν, εἰ δ’ ἄνθρωπον, μὴ θύειν.

P8. (< A1) Diogenes Laertios, 9.18

Bazı kaynaklara göre kimsenin yanında bulunmadı, bazılarına göre Atinalı Boton'un, bazılarına göreyse Arkhelaos'un öğrencisi oldu.

P9. (< A2) Diogenes Laertios, 9.21

... (P11) *Özet*'te Theoprostos onun Anaksimandros'un öğrencisi olduğunu söyler.

P10. (< A30) Aristoteles, *Metafizik*, 986b22

... (R2) Parmenides'in onun öğrencisi olduğu söylenir...

P11. (< A2) Diogenes Laertios, 9.21

Pyres oğlu Elealı Parmenides Ksenophanes'in öğrencisiydi.. (P9)

P12. (A5) Diogenes Laertios, 8.56

Hermippos <Empedokles'in> Parmenides'in değil de, yanında vakit geçirdiği ve şiirini taklit ettiği Ksenophanes'in hayranı olduğunu <söylüyor.>

P13. (A11) Plutarkhos,¹ *Kralların ve Komutanların Sözleri*, 4 175C

<Hieron,> zar zor iki köle besleyebildiğini söyleyen Kolophonlu Ksenophanes'e "alay ettiğin Homeros'un ölüsü binden fazlasını besliyordu" dedi.

P14. (< A1) Diogenes Laertios, 9.20

Faborinos'un/Favorinus'un *Anılar*'ın ilk kitabında söylediğine göre, ?
... tarafından köle olarak satıldığı, Pythagorasçı Parmeniskos ve Orestades <tarafından kurtarıldığı> düşünülmüştü.

P15. (< A1) Diogenes Laertios, 9.20

Phaleronlu Demetrios'un *Yaşlılık Üzerine*'de ve Stoacı Panaitios'un *Neşe Üzerine*'de dediğine göre, Anaksagoras gibi o da oğullarını kendi elleriyle gömmüş.

P16. (< A12) Aristoteles, *Retorik*, 1399b6-8

... Ksenophanes, tanrıların doğduğunu söyleyenlerin, onların öldüğünü söyleyenler kadar kâfir olduğunu söylerdi. Ne de olsa her iki durumda da tanrıların var olmadığı bir zaman söz konusuydu.

P17. (< A13) Aristoteles, *Retorik*, 1400b5-8

... Ksenophanes, kendisine <tanrıça> Leukothea'ya kurban adayıp adamaları ve ağıt yakıp yakmamaları gerektiğini soran Elealılara "eğer <Leukothea> bir tanrıçaysa, ağıt yakmayın; eğer değilse, kurban adamayın" demiş.

¹ Ya da "Ploutarkhos."

P18. (A14) Arist. *Rhet.* 1.15 1377a19–21

καὶ τὸ τοῦ Ξενοφάνους ἀρμόττει, ὅτι οὐκ ἴση πρόκλησις αὕτη ἀσεβεῖ πρὸς εὐσεβῇ, ἀλλ' ὁμοία καὶ εἰ ἰσχυρὸς ἀσθενῇ πατάξαι ἢ πληγῇναι προκαλέσαιο.

P19. (A16) Plut. *Vit. pud.* 5 530E–F

μὴ δυσωπηθῆς μηδὲ δείσης σκωπτόμενος· ἀλλ' ὥσπερ Ξενοφάνης Λάσου τοῦ Ἑρμιονέως μὴ βουλόμενον αὐτῷ συγκυβεῦειν δειλὸν ἀποκαλοῦντος ὁμολόγει καὶ πάνυ δειλὸς εἶναι πρὸς τὰ αἰσχροῦ καὶ ἄτολμος.

P20. (A17) Plut. *Comm. not.* 46 1084E

ὁ μὲν οὖν Ξενοφάνης διηγούμενου τινὸς ἐγγέλεις ἑωρακέναι ἐν ὕδατι θερμῷ ζώσας “οὐκοῦν,” εἶπεν, “ἐν ψυχρῷ αὐτὰς ἐψήσομεν.”

P21. (<A1) Diog. Laert. 9.19

ἔφη δὲ καὶ τὰ πολλὰ ἦσσω νοῦ εἶναι καὶ τοῖς τυράννοις ἐντυγχάνειν ἢ ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἥδιστα.

P22. (<A1) Diog. Laert. 9.20

Ἐμπεδοκλέους δὲ εἰπόντος αὐτῷ ὅτι ἀνεύρετός ἐστιν ὁ σοφός, “εἰκότως,” ἔφη· “σοφὸν γὰρ εἶναι δεῖ τὸν ἐπιγνωσόμενον τὸν σοφόν.”

P18. (A14) Aristoteles, *Retorik*, 1377a19–21

Ksenophanes'in, bir kâfirin dindar birine yemin ettirmesinin, güçlü birinin güçsüz birine dayak atma ya da yeme konusunda meydan okumasından daha adil olmadığı <sözü akla> uygundu.

P19. (A16) Plutarkhos, *Utanma*, 5 530E–F

Alay edildiğinde utanma, çekinme; Hermioneli Lasos kendisine onunla zar atmadığı için korkak dediğinde Ksenophanes'in yaptığı gibi <yap> ve aşağı/bayağı şeyler yapmada ödle ve korkak olduğunu kabul et.

P20. (A17) Plutarkhos, *Ortak Mefhumlar*, 46 1084E

Ksenophanes, kendisine sıcak suda yaşayan yılan balıkları gördüğünü söyleyen birine, “öyleyse onları soğuk suda haşlayalım” demiş.

P21. (< A1) Diogenes Laertios, 9.19

<Ksenophanes> pek çok şeyin akıldan aşağı olduğunu ve tiranlarla olabildiğince az ya da olabildiğince hoş karşılaşmak <gerektiğini> söyledi.

P22. (< A1) Diogenes Laertios, 9.20

Empedokles ona bilgenin bulunamaz olduğunu söyleyince, “makul” dedi, “ne de olsa bilgeyi tanımak için bilge olmak gerek.”

D Fragmanları: Doktrini

D1. (< A1) Diog. Laert. 9. 18, 20

γέγραφε δὲ ἐν ἔπεσι καὶ ἐλεγείας καὶ ἰάμβους καθ' Ἡσιόδου καὶ Ὀμήρου, ἐπικόπτων αὐτῶν τὰ περὶ θεῶν εἰρημένα. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐρραψώδει τὰ ἑαυτοῦ. [. . .] ἐποίησε δὲ καὶ Κολοφῶνος κτίσιν καὶ τὸν εἰς Ἑλέαν τῆς Ἰταλίας ἀποικισμὸν ἔπη δισχίλια.

D2. (> A20) Strab. 14.1.28

[. . .] καὶ Ξενοφάνης ὁ φυσικός, ὁ τοὺς Σίλλους ποιήσας διὰ ποιημάτων.

D3. (> A22) Procl. *In Hes. Op.* 286

καὶ τί δεῖ τούτους λέγειν, ὅπου γε καὶ Ξενοφάνης διὰ δὴ τινα πρὸς τοὺς κατ' αὐτὸν φιλοσόφους καὶ ποιητὰς μικροψυχίαν Σίλλους ἀτόπους συνθεῖναι <λέγεται> κατὰ πάντων φιλοσόφων καὶ ποιητῶν.

D4. (A23) Schol. ABT ad Il. 2.212b

ἤδη δὲ οὐ Ξενοφάνει, ἀλλ' Ὀμήρῳ πρῶτῳ Σίλλοι πεποιήνται, ἐν οἷς αὐτόν τε τὸν Θεοσίτην σιλλαίνει καὶ ὁ Θεοσίτης τοὺς ἀρίστους.

D5. (A24) Ar. Did. in Stob. 2.1.17

Ξενοφάνους πρῶτου λόγος ἦλθεν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἄξιος γραφῆς, ἅμα παιδιᾷ τὰς τε τῶν ἄλλων τόλμας ἐπιπλήττοντος καὶ τὴν αὐτοῦ παριστάντος εὐλάβειαν ὥς ἄρα θεὸς μὲν οἶδε τὴν ἀλήθειαν, δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται [D49.4b].

D6.

a. (cf. ad B30) Schol. Genav. ad Il. 21.196

Ξενοφάνης ἐν τῷ Περὶ φύσεως [. . . = D46].

b. (< B39) Pollux Onom. 6.46

[. . . = D57] ἐν τῷ Περὶ φύσεως Ξενοφάνους [. . .].

c. (< A36) Stob. 1.10.12

γράφει γὰρ ἐν τῷ Περὶ φύσεως [. . . = D27].

D7. (< A19) Diog. Laert. 2.46

[. . .] ἀποθανόντι δὲ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος [sc. Ὀμήρῳ ἐφιλονεῖκει] [. . .].

D8. (B11) Sext. Emp. *Adv. Math.* 9.193

πάντα θεοὶς ἀνέθηκαν Ὀμηρός θ' Ἡσιόδός τε
ὅσσα παρ' ἀνθρώποισιν ὄνειδεα καὶ ψόγος ἐστίν,
κλέπτειν μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεῦναι.

D1. (< A1) Diogenes Laertios, 9. 18, 20

Destan ölçüsüyle <şiiirler> ve Hesiodos ile Homeros'a karşı, onların tanrılar hakkında söyledikleriyle alay eden *elegeia* ve *iambos*'lar yazdı. Ayrıca bir *rhapsodos* gibi kendi şiirlerini okudu... *Kolophon'un Kuruluşu ve İtalya'da Elea Yerleşmesi* şiirlerini yazdı—iki bin dize.

D2. (> A20) Strabon, Coğrafya, 14.1.28

... fizikçi Ksenophanes, *Taşlamalar*'ı [*Silloi*] dizelere döken şair.

D3. (> A22) Proklos, İşler ve Günler Şerhi, 286

Neden bunları konuşmamız gereksin ki? Ksenophanes çağdaşı filzoflara ve şairlere karşı alçaklık/aşağılık [*mikropsykhia*] hissederek bütün filozoflara ve şairlere karşı yersiz *Taşlamalar* yazdığı için mi?

D4. (A23) İlyada'ya Skholia, 2.212b

Taşlamalar'ı ilk yazan Ksenophanes değil, Homeros'tu. Kendisi Thersites'i, Thersites de asilleri [*ariston*] taşıyordu.

D5. (A24) Stobaios, Arios Didymos, Antoloji, 2.1.17

Ksenophanes Yunanlara gelen, başkalarının cahil cesaretini oyuncu bir tavırla [*paidiai*] paylarken, tanrının hakikati bildiği, <k/s>anın ise herkese yayıldığı <fikriyle> tanrılara hürmetini sergilemekten geri durmayan, hatırı sayılır ilk yazardı.

D6.

a. (bkz. B30) *İlyada'ya Skholia*, 21.196

Ksenophanes *Doğa Hakkında*'sında ... (D46)

b. (< B39) Polydeukes, *Onomastikon*. 6.46

(D57) ... Ksenophanes'in *Doğa Hakkında*'sında ...

c. (< A36) Stob. 1.10.12

Nitekim <Ksenophanes> *Doğa Hakkında*'sında ... (D27) yazar.

D7. (< A19) Diogenes Laertios, 2.46

... Kolophonlu Ksenophanes ise [Homeros ile] ölümünden sonra [uğraştı] ...

D8. (B11) Sextos Empeirikos, Bilginlere Karşı, 9.193

Homeros ve Hesiodos hepsini tanrılara atfettiler insanlar arasında ne kadar ayıp ve utanç varsa, hırsızlık, zira ve birbirini kandırma.

D9. (B12) Sext. Emp. Adv. Math. 1.289

Ὅμηρος δὲ καὶ Ἡσίοδος κατὰ τὸν Κολοφώνιον Ξενοφάνη
ὥς πλεῖστ' ἐφθέγγαντο θεῶν ἀθεμίστια ἔργα,
κλέπτειν μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν.

D10. (B10) Hdn. π. διχρ., p. 16.20

ἐξ ἀρχῆς καθ' Ὅμηρον ἐπεὶ μεμαθήκασιν πάντες

D11. (B13) Aul. Gell. Noct. 3.11.2

alii Homerum quam Hesiodum maiorem natu fuisse scripserunt, in
quis Philochorus et Xenophanes, alii minorem [. . .].

D12. (B14) Clem. Alex. Strom. 5.109.1

ἀλλ' οἱ βροτοὶ δοκοῦσι γεννᾶσθαι θεούς,
τὴν σφετέρην δ' ἐσθῆτα ἔχειν φωνήν τε δέμας τε.

D13. (B16) Clem. Alex. Strom. 7.22.1

Αἰθίοπες τε <θεοὺς σφετέρους> σιμοὺς μέλανάς τε Θρηῆκές τε
γλαυκοὺς καὶ πυρροὺς <φασιν πέλεσθαι>.

D14. (B15) Clem. Alex. Strom. 5.109.1

ἀλλ' εἰ χεῖρας ἔχον βόες <ἵπποι τ'> ἢ λέοντες,
ἢ γράψαι χεῖρεσσι καὶ ἔργα τελεῖν ἅπερ ἄνδρες,
ἵπποι μὲν θ' ἵπποισι, βόες δέ τε βουσὶν ὁμοίας
καὶ <κε> θεῶν ἰδέας ἔγραφον καὶ σώματ' ἐποιοῦν
τοιαῦθ' οἷον περ καὶ οὗτοι δέμας εἶχον ἕκαστοι.

D15.

a. (A52) Aët. 5.1.2

Ξενοφάνης καὶ Ἐπίκουρος ἀναιροῦσι τὴν μαντικήν.

b. (< A52) Cic. Div. 1.5

[. . .] Colophonius Xenophanes unus, qui deos esse diceret, divinationem funditus sustulit; reliqui vero omnes praeter Epicurum [. . .] divinationem probaverunt.

D16. (B23) Clem. Alex. Strom. 5.109.1

εὖ γοῦν καὶ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, διδάσκων ὅτι εἷς καὶ
ἀσώματος ὁ θεός, ἐπιφέρει
εἷς θεός, ἐν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος,
οὔτε δέμας θνητοῖσιν ὁμοίος οὔτε νόημα.

D9. (B12) Sextos Empeirikos, *Bilginlere Karşı*, 1.289
Kolophonlu Ksenophanes'e göre Homeros ve Hesiodos **tanrıların pek çok gayrimeşru işini mırıldandılar, hırsızlık, zira ve birbirini kandırma.**

D10. (B10) Herodianos, *İkircimli Heceler*, p. 16.20
başından beri herkes Homeros'tan öğrendi <tanrıların kusurlarını>

D11. (B13) Aul. Gell. Noct. 3.11.2
Bazıları Homeros'un Hesiodos'tan yaşlı olduğunu yazdı, bunların arasında Philokhoros ve Ksenophanes de vardı, bazılarıysa daha genç olduğunu...

D12. (B14) İskenderiyeli Klementos, *Kırkyama*, 5.109.1
Ancak faniler sanıyorlar ki tanrılar doğmuş,
kendilerinininki gibi giyim, ses ve şekilleri varmış.

D13. (B16) İskenderiyeli Klementos, *Kırkyama*, 7.22.1
Habeşler <kendi tanrılarınin> kalkık burunlu ve siyah <tenli>
Trakyalılar ise mavi gözlü ve kızıl saçlı <olduğunu söylüyor>

D14. (B15) İskenderiyeli Klementos, *Kırkyama*, 5.109.1
ama eğer elleri olsaydı boğaların <atların> ve aslanların,
ya da çizebilselerdi elleriyle ve iş bitirebilselerdi insanlar gibi,
atlar atlara, boğalar da boğalara benzer
tanrı şekilleri çizer ve bedenler yaparlardı,
her biri kendi vücuduna benzer şekilde.

D15.
a. (A52) Aetios, 5.1.2
Ksenophanes ve Epikouros kehaneti reddettiler.

b. (< A52) Cicero, *Kehânet*, 1.5
... Kolophonlu Ksenophanes tanrıların var olduğunu söyleyen ama kehaneti tümüyle reddeden tek kişiydi; öbürlerinin hepsi kehaneti kabul ediyordu, Epikouros hariç...

D16. (B23) İskenderiyeli Klementos, *Kırkyama*, 5.109.1
Tanrının *bir* ve cisimsiz olduğunu öğreten Kolophonlu Ksenophanes, şöyle söylüyor:
Tek tanrı, tanrıların ve insanların arasında en büyüğü,
ne vücudu ölümlülere benzer ne de düşüncesi.

D17. (B24) Sext. Emp. *Adv. Math.* 9.144

οὐλος ὀρά, οὐλος δὲ νοεῖ, οὐλος δέ τ' ἀκούει.

D18. (B25) Simplicius. *In Phys.*, p. 23.20

ἀλλ' ἀπάνευθε πόνοιο νόου φρενὶ πάντα κραδαίνει.

D19. (B26) Simplicius. *In Phys.*, p. 23.11–12

αἰεὶ δ' ἐν ταῦτῳ μίμνει κινούμενος οὐδέν,
οὐδὲ μετέρχεσθαι μιν ἐπιπρέπει ἄλλοτε ἄλλη.

D20. (< A1) Diogenes Laertius. 9.19

[. . . = D24, R8a] ὅλον δὲ ὀράν καὶ ὅλον ἀκούειν, μὴ μέντοι ἀναπνεῖν·
σύμπαντά τε εἶναι νοῦν καὶ φρόνησιν καὶ αἰδῖον [. . .].

D21. (≠ DK) Philoponus. *Aetern.*, p. 582.21–23

πάντα θεοῦ πλήρη, πάντῃ δὲ οἳ εἰσιν ἀκουαί
καὶ διὰ πετρῶν καὶ ἀνὰ χθόνα καὶ τε δι' αὐτοῦ
ἀνέρος ὅτι κέκευθεν ἐνὶ στήθεσσι νόημα.

D22. (< A33) (Ps.-?) Hippolytus. *Ref.* 1.14.3–6

τὸν δὲ ἥλιον ἐκ μικρῶν πυριδίων ἀθροιζομένων γίνεσθαι καθ'
ἐκάστην ἡμέραν· τὴν δὲ γῆν ἁπειρον εἶναι καὶ μήτε ὑπ' ἀέρος μήτε
ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ περιέχεσθαι. καὶ ἀπείρους ἡλίους εἶναι καὶ
σελήνας, τὰ δὲ πάντα εἶναι ἐκ γῆς. οὗτος τὴν θάλασσαν ἀλμυρὰν
ἔφη διὰ τὸ πολλὰ μίγματα συρρέειν ἐν αὐτῇ· [. . .] ὁ δὲ Ξενοφάνης
μῖξιν τῆς γῆς πρὸς τὴν θάλασσαν γίνεσθαι δοκεῖ καὶ τῷ χρόνῳ ὑπὸ
τοῦ ὕγρου λύεσθαι, φάσκων τοιαύτας ἔχειν ἀποδείξεις, ὅτι ἐν μέσῃ
γῇ καὶ ὄρεσιν εὐρίσκονται κόγχαι· καὶ ἐν Συρακούσαις δὲ ἐν ταῖς
λατομίαις λέγει εὐρεῖσθαι τύπον ἰχθύος καὶ φωκῶν, ἐν δὲ Πάρῳ
τύπον δάφνης ἐν τῷ βάθει τοῦ λίθου, ἐν δὲ Μελίτῃ πλάκας
συνπάντων τῶν θαλασσίων. ταῦτα δὲ φησι γενέσθαι ὅτε πάντα
ἐπηλώθησαν πάλαι, τὸν δὲ τύπον ἐν τῷ πηλῷ ξηρανθῆναι
ἀναιρεῖσθαι δὲ τοὺς ἀνθρώπους πάντας, ὅταν ἡ γῆ κατενεχθεῖσα
εἰς τὴν θάλασσαν πηλὸς γέννηται· εἴτα πάλιν ἄρχεσθαι τῆς
γενέσεως, καὶ ταύτην πᾶσι τοῖς κόσμοις γίνεσθαι μεταβολήν.

D17. (B24) Sextos Empeirikos, *Bilginlere Karşı*, 9.144

Hep¹ görür, hep akleder, hep işitir.

D18. (B25) Simplikios, *Fizik Şerhi*, 23.20

Hiç zahmetsiz sarsar aklının iradesiyle her şeyi.

D19. (B26) Simplikios, *Fizik Şerhi*, 23.11–12

**Daima aynı yerde kalır hiç hareket etmeden,
oradan oraya dolanmak uymaz ona.**

D20. (< A1) Diogenes Laertios, 9.19

... (D24, R8a) hep gözdür ve hep kulaktır, ama soluklanmaz; bütünüyle akıldır, zekâdır ve ezelîdir ...

D21. (≠ DK) Philoponos, *Ruh Üzerine Şerhi*, 582.21–23

**Her şey tanrı<lar/y>la doludur, kulakları her yerededir
taşlar ve bütün yeryüzü ve kendisi
adamin her neyse göğsünde sakladığı düşünce.**

D22. (< A33) Hippolytos, *Bütün Sapkınlıklara Reddiye*, 1.14.3–6

Güneş'in küçük alevlerin/kıvılcımların [*pyridion*] toplanmasıyla her gün yeniden doğduğunu; yeryüzünün ise sonsuz olduğunu ve havayla ya da gökyüzüyle çevrili olmadığını; sonsuz sayıda Güneş ve Ay olduğunu, ama her şeyin yeryüzünden olduğunu; içinde birlikte süzülen karışımlar sebebiyle denizin tuzlu olduğunu söyledi. ... Ksenophanes toprağın denizle karıştığını ve zamanla ıslaklıktan kurtulduğunu düşünüyor ve şöyle kanıtları olduğunu söylüyor: İç kırsımlarda ve dağlarda kabuklar, Siraküza'daki taş ocaklarında balık ve fok izleri, Paros'ta taşın dibinde mercan izleri, Malta'da da mermer tabakalarında envai çeşit deniz canlısı bulunmuş. Bunların hepsinin çok eskiden her yer çamurla kaplıyken çamurdaki hatların kurumasıyla oluştuğunu söylüyor; ayrıca yer/kara denize batıp çamur olduğunda bütün insanların yok olacağını, ardından oluşun yeniden başlayacağını ve bu değişimin bütün düzenlerde gerçekleşeceğini.

¹ Ya da "bir bütün olarak".

D23. (cf. A32) Ps.-Plut. *Strom.* 4

[. . . - R9] ἀποφαίνεται δὲ καὶ τῷ χρόνῳ καταφερομένην συνεχῶς καὶ κατ' ὀλίγον τὴν γῆν εἰς τὴν θάλασσαν χωρεῖν. φησὶ δὲ καὶ τὸν ἥλιον ἐκ μικρῶν καὶ πλειόνων πυριδίων ἀθροίζεσθαι. [. . .] ἀποφαίνεται δὲ καὶ τὴν γῆν ἄπειρον εἶναι καὶ κατὰ πᾶν μέρος μὴ περιέχεσθαι ὑπὸ ἀέρος· γίνεσθαι δὲ ἅπαντα ἐκ γῆς, τὸν δὲ ἥλιόν φησι καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα ἐκ τῶν νεφῶν γίνεσθαι.

D24. (< A1) Diog. Laert. 9.19

τὰ νέφη συνίστασθαι τῆς ἀφ' ἡλίου ἀτμίδος ἀναφερομένης καὶ αἰρούσης αὐτὰ εἰς τὸ περιέχον. [. . . = R8a, D20] πρῶτός τε ἀπεφνήματο ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον φθαρτὸν ἐστὶ καὶ ἡ ψυχὴ πνεῦμα.

D25. (< A29, B29)

Philop. *In Phys.*, p. 125.30;

Simpl. *In Phys.*, p. 189.1

γῆ καὶ ὕδωρ πάντ' ἔσθ' ὅσα γίνοντ' ἡδὲ φύονται.

D26. (B33) Sext. Emp. *Adv. Math.* 9.361, 10.314

πάντες γὰρ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγενόμεσθα.

D27. (A36, B27) Sext. Emp. *Adv. Math.* 10.313

ἐκ γαίης γὰρ πάντα, καὶ εἰς γῆν πάντα τελευτᾷ.

D28. (A40) Aët. 2.20.3

a.

Ξενοφάνης ἐκ νεφῶν πεπυρωμένων εἶναι τὸν ἥλιον.

b.

Ξενοφάνης ἐκ πυριδίων μὲν τῶν συναθροιζομένων ἐκ τῆς ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως, συναθροιζόντων δὲ τὸν ἥλιον.

D29. (A43) Aët. 2.25.4

a.

Ξενοφάνης νέφος εἶναι πεπιλημένον.

b.

[. . .] Ξενοφάνης [. . .] ἴδιον αὐτὴν ἔχειν φῶς.

c.

Ξενοφάνης καὶ τὴν μηνιαίαν ἀπόκρυψιν κατὰ σβέσιν.

D23. (bkz. A32) <Sahte> Plutarkhos, *Kırkyama*, 4

... (R9) Yeryüzünün zamanla çöktüğünü ve sürekli bir biçimde ve ufak ufak denize yer açtığını öne sürüyor. <Ayrıca> Güneş'in pek çok küçük alevin/kıvılcımın toplamı olduğunu söylüyor. ... Öte yandan yeryüzünün sınırsız olduğunu ve onun her kısmının havayla çevrili olmadığını; her şeyin yeryüzünden/topraktan doğduğunu, Güneş ve diğer yıldızların ise bulutlardan oluştuğunu öne sürüyor.

D24. (< A1) Diogenes Laertios, 9.19

Bulutlar Güneş'in sebep olduğu buharın yükselip onları <Dünya'nın> çevresine kaldırmasıyla oluşur. ... (R8a, D20) ... Oluşan her şeyin bozuluşa tabi olduğunu ve ruhun soluk olduğunu ilk gösteren oydu.

D25. (< A29, B29)

Philoponos, *Fizik Şerhi*, 125.30;

Simplikios, *Fizik Şerhi*, 189.1

Doğan ve büyüyen her şey toprak ve su.

D26. (B33) Sextos Empeirikos, *Bilginlere Karşı*, 9.361, 10.314

Ne de olsa hepimiz toprak ve sudan geliyoruz.

D27. (A36, B27) Sextos Empeirikos, *Bilginlere Karşı*, 10.313

Her şey topraktan gelir ve toprakta son bulur.

D28. (A40) Aetios, 2.20.3

a.

Ksenophanes Güneş'in yanık bulutlardan olduğunu <söylüyor.>

b.

Ksenophanes Güneş'in üflenen nemlerden oluşan alevlerin/kıvılcımların toplamı olduğunu <yazdı.>

D29. (A43) Aetios, 2.25.4

a.

Ksenophanes <Ay'ın> yoğunlaşmış bulut olduğunu <söylüyor.>

b.

... Ksenophanes ... <Ay'ın> kendi ışığı olduğunu <söylüyor.>

c.

Kseonophanes <Ay'ın> her ay gözden kaybolmasını sönmeye bağlıyor.

D30. (1331) Heracl. *Alleg.* 44.5

ἡ ἐλῖός θ' ὑπεριέμενος γαῖάν τ' ἐπιθάλων

D31. (< A41a) Aët. 2.24.9

[... = D35] ὁ δ' αὐτὸς τὸν ἥλιον εἰς ἄπειρον μὲν προιέναι, δοκεῖν δὲ κυκλεῖσθαι διὰ τὴν ἀπόστασιν.

D32. (A46) Aët. 3.4.4

Ξενοφάνης· ἀπὸ τῆς τοῦ ἡλίου θερμότητος ὡς ἀρκτικῆς αἰτίας τὰν τοῖς μεταρσίοις συμβαίνειν ἀνελκομένου γὰρ ἐκ τῆς θαλάττης τοῦ ὑγροῦ τὸ γλυκὺ διὰ τὴν λεπτομέρειαν διακρινόμενον νέφη τε συνιστάνειν ὀμιχλούμενον καὶ καταστάζειν ὄμβρους ὑπὸ πιλῆσεως καὶ διατμίζειν τὰ πνεύματα· γράφει γὰρ διαρρήδην “πηγὴ δ' ἐστὶ θάλασσοῦ ὕδατος” [D46.1a].

D33. (A42) Aët. 2.30.8

Ξενοφάνης τὸν μὲν ἥλιον χρήσιμον εἶναι πρὸς τὴν τοῦ κόσμου καὶ τὴν τῶν ἐν αὐτῷ ζώων γένεσιν τε καὶ διοίκησιν, τὴν δὲ σελήνην παρέλκειν.

D34. (A41) Aët. 2.24.4

Ξενοφάνης κατὰ σβέσιν· ἕτερον δὲ πάλιν πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς γίνεσθαι· παριστόρηκε δὲ καὶ ἔκλειψιν ἡλίου ἐφ' ὅλον μῆνα καὶ πάλιν ἔκλειψιν ἐντελῇ, ὥστε τὴν ἡμέραν νύκτα φανῆναι.

D35. (< A41a) Aët. 2.24.9

Ξενοφάνης· πολλοὺς εἶναι ἡλίους καὶ σελήνας κατὰ τὰ κλίματα τῆς γῆς καὶ ἀποτομὰς καὶ ζώνας. κατὰ δέ τινα καιρὸν ἐκπίπτειν τὸν δίσκον εἰς τινα ἀποτομὴν τῆς γῆς οὐκ οἰκουμένην ὑφ' ἡμῶν καὶ οὕτως ὥσπερ εἰ κενεμβατοῦντα ἔκλειψιν ὑποφαίνειν [... = D31].

D36. (A38) Aët. 2.13.14

a.

Ξενοφάνης δὲ ἐκ νεφῶν μὲν λέγει πεπτρωμένων ξυνίστασθαι, σβεννυμένους δὲ μεθ' ἡμέραν νύκτωρ πάλιν ἀναζωπυρεῖσθαι, καθάπερ τοὺς ἀνθρακας.

b.

Ξενοφάνης δὲ λέγει τοὺς ἀστέρας ἐκ νεφῶν συνεστάναι ἐμπύρων καὶ σβέννυσθαι καὶ ἀνάπτεσθαι ὥσανεὶ ἀνθρακας, καί, ὅτε μὲν ἄπτονται, φαντασίαν ἡμᾶς ἔχειν ἀνατολῆς, ὅτε δὲ σβέννυνται, δύσεως.

D30. (B31) Herakleitos, *Homerosçu Alegoriler*, 44.5

Yer'in üzerinden geçen ve onu ısıtan Güneş.

D31. (< A41a) Aetios, 2.24.9

... (D35) aynı kişi Güneş'in sonsuza kadar ilerlediğini, ama mesafeden ötürü daire çiziyormuş gibi görüldüğünü <söyler.>

D32. (A46) Aetios, 3.4.4

Ksenophanes yukarıda olup bitenlerin ilk nedeni olarak Güneş'in sıcaklığını <görüyor,> zira nem denizden yukarı çıkarken, ince taneli olması sebebiyle ayrılan tatlı kısım, sis haline gelerek bulutlara katılıyor, ardından da yoğunlaşarak yağmur damlaları halinde düşüyor, rüzgârları estiriyormuş; nitekim açıkça "**deniz suyun kaynağıdır**" yazıyor (D46.1a).

D33. (A42) Aetios, 2.30.8

Ksenophanes Güneş'in düzen [*kosmos*] için canlıların oluşu ve de sürekliliği bakımından faydalı olduğunu, Ay'ın ise fazlalık olduğunu <söyledi.>

D34. (A41) Aetios, 2.24.4

Ksenophanes'e göre <Güneş tutulmasının ya da batmasının> nedeni sönmeymiş; sonra da Doğu'dan başka bir <Güneş> yeniden doğuyormuş. Ayrıca bütün bir ay boyu süren bir Güneş tutulmasını ve günün gece gibi görüldüğü bir tam tutulmayı nakletti.

D35. (< A41a) Aetios, 2.24.9

Ksenophanes yeryüzünün farklı enlem, bölge ve kuşaklarında pek çok Güneş ve Ay olduğunu <söylüyor.> Bazen yeryüzünün içinde yaşamadığımız bir bölgesine bir disk düşmüş ve böylece, düşüşü havada bir boşluk yaratmış gibi olur ve tutulma gerçekleştirmiş ... (D31).

D36. (A38) Aetios, 2.13.14

a.

Ksenophanes <gökcisimlerinin> yanmış bulutlardan oluştuğunu söylüyor, gündüz söniyorlarmış, gece tekrar tutuşuyorlarmış—tıpkı kömür/köz gibi.

b.

Ksenophanes yıldızların yanık bulutlardan oluştuğunu ve sönüp kömür/köz gibi tekrar tutuştuklarını, tutuştuklarında bir yükselme, söndüklerinde ise bir batma izlenimine sahip olduğumuzu söylüyor.

D37. (A44) Aët. 3.2.11

Ξενοφάνης· πάντα τὰ τοιαῦτα νεφῶν πεπυρωμένων συστήματα ἢ κινήματα.

D38. (A39) Aët. 2.18.1

Ξενοφάνης· τοὺς ἐπὶ τῶν πλοίων φαινομένους οἷον ἀστέρας νεφέλια εἶναι κατὰ τὴν ποῶν κίνησιν παραλάμποντα.

D39. (B32) Schol. BLT Eust. ad Il. 11.27b

ἦν τ' Ἴριν καλέουσι, νέφος καὶ τοῦτο πέφυκε,
πορφύρεον καὶ φοινίκεον καὶ χλωρὸν ιδέσθαι.

D40. (A45) Aët. 3.3.6

Ξενοφάνης· ἀστραπὰς γίνεσθαι λαμπρυνομένων τῶν νεφῶν κατὰ τὴν κίνησιν.

D41. (B28) Ach. Tat. *Intr. Arat.* 4

γαίης μὲν τόδε πείραρ· ἄνω παρὰ ποσσὶν ὄραται
ἤερι προσπλάζον, τὸ κάτω δ' ἐς ἄπειρον ἰκνεῖται.

D42. (< A47) Aët. 3.9.4

Ξενοφάνης· ἐκ τοῦ κατωτέρω μέρους εἰς ἄπειρον βάθος ἐρριζῶσθαι, ἐξ ἀέρος δὲ καὶ πυρὸς συμπαγῆναι.

D43. (< A47) Aët. 3.11.2

Ξενοφάνης· πρώτην· εἰς ἄπειρον γὰρ ἐρριζῶσθαι.

D44. (B37) Hdn. *Mon. Lex.* 2, p. 936.19

καὶ μὲν ἐνὶ σπεάτεσσιν τεοῖς καταλείβεται ὕδωρ.

D45. (A48) Ps.-Arist. *Mir. ausc.* 37 833a15–17

τὸ δ' ἐν τῇ Λιπάρᾳ ποτὲ καὶ ἐκλιπεῖν Ξενοφάνης φησὶν ἐπ' ἔτη
έκκαίδεκα, τῷ δὲ ἐβδόμῳ ἐπανελθεῖν.

D46. (B30) Crates in Schol. Genav. in *Il.* 21.196

Ξενοφάνης ἐν τῷ Περὶ φύσεως·
πηγὴ δ' ἐστὶ θάλασσαν ὕδατος, πηγὴ δ' ἀνέμοιο·
οὔτε γὰρ ἐν νέφεσιν <γίνοιτό κε ἰς ἀνέμοιο
ἐκπνεύοντος> ἔσωθεν ἀνευ πόντου μέγαλοιο
οὔτε ῥοαὶ ποταμῶν οὔτ' αἰθέρος > ὄμβριον ὕδωρ, ἀλλὰ μέγας
πόντος γενέτωρ νεφέων ἀνέμων τε
καὶ ποταμῶν ...

D37. (A44) Aetios, 3.2.11

Ksenophanes <gökcisimleri> vb. her şeyin yanımda bulutların küme ya da hareketleri <olduğunu söyledi.>

D38. (A39) Aetios, 2.18.1

Ksenophanes gemilerin üstünde görünen yıldız benzeri şeylerin kendine özgü hareketleri sebebiyle parıldayan bulutlar olduğunu <söyledi.>

D39. (B32) *İlyada'ya Skholia*, 11.27b

**Gökkuşağı [iris] dedikleri, bunun da doğası bulut,
Erguvan, kırmızı ve saz rengi görünür.**

D40. (A45) Aetios, 3.3.6

Ksenophanes şimşeklerin bulutların hareketinden ötürü parlamasıyla çıktığını <söylüyor.>

D41. (B28) Akhilleus Tatios, *Aratos'un Görüngüler'ine Giriş*, 4

**Yerin üst sınırı ayağımızın altında görülür
havaya uzanan, aşağısı ise sonsuza gider.**

D42. (< A47) Aetios, 3.9.4

Ksenophanes <yerin> alt kısmının sonsuz bir derinliğe kök saldiğını ve onun hava ve ateşin bileşimi olduğunu <söylüyor.>

D43. (< A47) Aetios, 3.11.2

Ksenophanes <yerin> asıl/baş/ilk [*prôtos*] <olduğunu> çünkü sonsuza kök saldiğını <söylüyor.>

D44. (B37) Herodianos, *Tekil Kullanımlar*, 2.936.19

ve bazı mağaralarda su damlar.

D45. (A48) <Sate> Aristoteles, *İşitilen Hayranlık Uyandırıcı Şeyler*, 37
833a15-17

Ksenophanes Lipara'daki <volkanik ateşin> on altı yıl boyunca durduğunu, on yedinci yıl yeniden ortaya çıktığını söylüyor.

D46. (B30) *İlyada'ya Skholia* 21.196

Ksenophanes *Doğa Hakkında'sında*:

**Deniz suyun kaynağıdır, rüzgârın da,
zira ne bulutlarda rüzgâr olabilirdi
içeriden esen, yüce deniz olmasa
ne akıntısı nehirlerin, ne de gökten yağan su,
yüce denizdir doğurtan bulutları, rüzgârları
ve nehirleri...**

D47. (A50) Macr. *In Somm.* 1.14.20
[. . .] Xenophanes ex terra et aqua [. . .].

D48. (A51) Tert. *An.* 43.2
[. . .] Anaxagoras cum Xenophane defetiscentiam [. . .].

D49. (B34) Sext. *Emp. Adv. Math.* 7.49, 7.110, 8.326
καὶ τὸ μὲν οὖν σαφὲς οὐτις ἀνὴρ γένετ' οὐδέ τις ἔσται
εἰδὼς ἀμφὶ θεῶν τε καὶ ἄσσα λέγω περὶ πάντων·
εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα τύχοι τετελεσμένον εἰπών,
αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε· δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.

D50. (B35) Plut. *Quaest. conv.* 9.14 746B
ταῦτα δεδοξάσθω μὲν εἰκότα τοῖς ἐτύμοισι

D51. (B36) Hdn. *π. διχρ.*, p. 16.22
ὀππόσα δὴ θνητοῖσι πεφύνασιν εἰσοράασθαι

D52. (B38) Hdn. *Mon. Lex.* 2, p. 946.23
εἰ μὴ χλωρὸν ἔφυσε θεὸς μέλι, πολλὸν ἔφασκον
γλύσσονα σὺκα πέλεσθαι.

D53. (B18) Stob. 1.8.2; 3.29.41
οὐτοὶ ἀπ' ἀρχῆς πάντα θεοὶ θνητοῖς ὑπέδειξαν,
ἀλλὰ χρόνῳ ζητοῦντες ἐφευρίσκουσιν ἄμεινον.

D54. (B22) Athen. *Deipn.* 2.44 54E
Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος ἐν παρωδίαῖς·
παρ πυρὶ χρὴ τοιαῦτα λέγειν χειμῶνος ἐν ὥρῃ
ἐν κλίνῃ μαλακῇ κατακείμενον, ἔμπλεον ὄντα,
πίνοντα γλυκὺν οἶνον, ὑποτρῶγοντ' ἐρεβίνθους·
τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόσα τοι ἔτε' ἐστί, φέριστε;
πηλίκος ἦσθ' ὅθ' ὁ Μῆδος ἀφίκετο;

D55. (B17) Schol. in Aristoph. *Equit.* 408b
βάκχους [. . .] καὶ τοὺς κλάδους οὓς οἱ μύσται φέρουσι. μέμνηται
δὲ Ξενοφάνης ἐν Σίλλοις οὕτως·
ἐστᾶσιν δ' ἐλάτης <βάκχοι> πυκινὸν περὶ δῶμα.

D56. (B21a) Schol. in *Il.* 7
τὸ Ἑρμῆος παρὰ Ξεν[ο]φάνει ἐν ε' Σίλλων [. . .].

D47. (A50) Macrobius, *Scipio'nun Rüyası*, 1.14.20
... Ksenophanes <ruh için> topraktan ve sudan <dedi> ...

D48. (A51) Tertullianus, *Ruh Üzerine*, 43.2
... Anaksagoras, Ksenophanes ile birlikte <uykuya> bitkinlik <dedi>

D49. (B34) Sextos Empeirikos, *Bilginlere Karşı*, 7.49, 7.110, 8.326
**açık olanı bilen adam ne oldu ne de olacak
ne tanrıları ne de evren [*pan*] hakkında söylediklerimi;
biri hasbelkader mükemmel bir şey söylese bile,
bizzat bilmiyor olmaz; <k/s>anı bulaşmıştır hepsine.**

D50. (B35) Plutarkhos, *Masa Başı Tartışmaları*, 9.14 746B
bunlar da gerçek [*etymos*] şeylerin benzerleri kabul edilsin

D51. (B36) Herodianos, *İkircimli Heceler*, 16.22
fanilerin bakışına açtıkları her ne varsa

D52. (B38) Herodianos, *Tekil Kullanımlar*, 2.946.23
**eğer tanrı saman rengi balı yaratmasaydı, diyeceklerdi
incir çok daha tatlı.**

D53. (B18) Stobaios. 1.8.2; 3.29.41
**En başından her şeyi fanilere göstermedi tanrılar,
ama zamanla araştırdıkça daha iyisini keşfediyorlar.**

D54. (B22) Athenaios, *Sofistler Akşam Yemeğinde*, 2.44 54E
Kolophonlu Ksenophanes *parodilerinde*:
**Ateşin başında şunları söylemeli kış günü
yumuşak bir sedire uzanarak, tok karına,
tatlı şarap içip leblebi yiyerek:
"Kimsin? Kimlerdensin? Kaç yaşındasın yiğidim?
Kaç yaşındaydın Medler geldiğinde?"**

D55. (B17) Aristophanes'in *Atlılar'ına Skholia*, 408b
bakkhalar... ve mistiklerin taşıdığı dallar.
Ksenophanes *Taşlamalar'* da onlardan şu şekilde bahseder:
güzelce inşa edilmiş hânenin etrafında çam bakkhaları durur.

D56. (B21) *İlyada'ya Skholia*
Erykos <ya da *eryks* dağı> sözcüğü Ksenophanes'in *Taşlamalar'*ının
beşinci kitabında geçiyor.

D57. (B39) Pollux *Onom.* 6.46

[. . .] κέρασον τὸ δένδρον ἐν τῷ Περί φύσεως Ξενοφάνους εὐρών.

D58. (B41) Tzetz. *In Dion. Perieg.* 940

συλλογράφος δέ τις τὸ σι μακρὸν γράφει,

τῷ ῥῶ, δοκεῖ μοι, τοῦτο μηκύνας τάχα.

συλλογράφος νῦν ὁ Ξενοφάνης ἐστὶ καὶ ὁ Τίμων καὶ ἕτεροι.

D59. (B1) Athen. *Deipn.* 11.7 462C

νῦν γὰρ δὴ ζάπεδον καθαρὸν καὶ χεῖρες ἀπάντων

καὶ κύλικες· πλεκτοὺς δ' ἀμφιτιθεῖ στεφάνους,

ἄλλος δ' εὐῶδες μύρον ἐν φιάλῃ παρατείνει·

κρατὴρ δ' ἔστηκεν μεστὸς εὐφροσύνης·

ἄλλος δ' οἶνος ἐτοῖμος, ὃς οὐποτε φησι προδώσειν,

μείλιχος ἐν κεράμοισ' ἄνθεος ὁσδόμενος·

ἐν δὲ μέσοισ' ἀγνὴν ὁδμὴν λιβανωτὸς ἱησι·

ψυχρὸν δ' ἐστὶν ὕδωρ καὶ γλυκὺ καὶ καθαρὸν.

πάρκεινται δ' ἄρτοι ξανθοὶ γεραρὴ τε τράπεζα

τυροῦ καὶ μέλιτος πίονος ἀχθομένη·

βωμὸς δ' ἄνθεσιν ἂν τὸ μέσον πάντῃ πεπύκασται,

μολπὴ δ' ἀμφὶς ἔχει δώματα καὶ θαλίη.

χρὴ δὲ πρῶτον μὲν θεὸν ὕμνεῖν εὐφρονας ἀνδρας

εὐφήμοις μύθοις καὶ καθαροῖσι λόγοις·

σπείσαντας δὲ καὶ εὐξαμένους τὰ δίκαια δύνασθαι

πρήσσειν (ταῦτα γὰρ ὧν ἐστὶ προχειρότερον),

οὐχ ὕβρις πίνειν ὁπόσον κεν ἔχων ἀφίκοιο

οἴκαδ' ἄνευ προπόλου, μὴ πάνυ γηραλέος.

ἀνδρῶν δ' αἰνεῖν τοῦτον ὃς ἐσθλὰ πίων ἀναφαίνῃ,

ὥς οἱ μνημοσύνη, καὶ τὸν ὃς ἀμφ' ἀρετῆς.

οὔτι μάχας διέπειν Τιτῆνων οὐδὲ Γιγάντων

οὐδέ <τι> Κενταύρων, πλάσματα τῶν προτέρων,

ἢ στάσιας σφεδανάς, τοῖς οὐδὲν χρηστὸν ἔνεστι,

θεῶν <δὲ> προμηθεῖν αἰὲν ἔχειν ἀγαθὴν.

D60. (B5) Athen. *Deipn.* 11.18 782A

οὐδέ κεν ἐν κύλικι πρότερον κεράσειέ τις οἶνον

ἐγχεάς, ἀλλ' ὕδωρ καὶ καθύπερθε μέθυ.

D57. (B39) Polydeukes, *Onomastikon*, 6.46

... *kerason* [kiraz] sözcüğü Ksenophanes'in *Doğa Hakkında'sında* ağaç olarak bulunur.

D58. (B41) Tzetzes. *Dionysios Periêgêtês Şerhi*. 940

Taşlama yazarlarından biri <siros'un> si- hecesini uzun yazıyor, *rho* bakımından, sanırım, herhalde bunu uzatıyor.

Ksenophanes bir taşlama yazarı, Timon ve başkaları da.

D59. (B1) Athenaios, *Sofistler Akşam Yemeğinde*, 11.7 462C

Artık yerler arı ve herkesin elleri

ve bardakları da; biri örgü çelenk takmış,

öbürü bir tasta güzel kokulu bir yağ sunuyor;

karıştırma kâsesi neşeyle dolu duruyor;

bir başka şarap ise hazır, asla tükenmemeyi vaat eden;

yumuşak, toprak kaplarda ve çiçek kokulu;

ortada buhur kutsal rayihasını saçıyor;

su ise soğuk, tatlı ve arı.

Altın rengi dilimler yakın duruyor <ve> görkemli masa peynir ve zengin balla dolu.

Ortada sunak tümüyle çiçeklerle bezeli,

dans ve coşku dolu evin her yanı.

**İlkin iyi niyetli¹ adamların tanrı<lar/y>a ilahiler söylemesi gerek
güzellemeler ve arı sözlerle;**

tanrılara şarap adadıktan² ve dua ettikten sonra adil

davranabilmek için (bunlar daha öncelikli çünkü),

kibir değil içebildiğin kadar içmek, eğer gidebiliyorsan

eve yaversiz—çok yaşlı değilsen.

**İçkiliyken asil davranışlar sergileyen adama helâl olsun,
hafızasına ve erdemine.**

Titanların ve devlerin savaşını anlatmayan,

ya da insan başlı atların, eskinin uydurmaları,

ya da var olan bir husumeti (bunların bir faydası yok),

ama tanrıları daima iyilikle yâd eden.

D60. (B5) Athenaios, *Sofistler Akşam Yemeğinde*, 11.18 782A

Kimse karıştırırken bardağa önce şarabı

koymazdı—aksine, <önce> su, üstüne de şarap.

¹ Ya da “neşeli” veya “kafasıgüzel” [*euphrôn*].

² *Libasyon* ya da iştret kastediliyor, Yun. *spendein*.

D61. (B2) Athen. *Deipn.* 10.6 413F

ἀλλ' εἰ μὲν ταχυτῇτι ποδῶν νίκην τις ἄροίτο
ἢ πενταθλεύων, ἔνθα Διὸς τέμενος
παρ Πίσαιο ῥοῆσ' ἐν Ὀλυμπίῃ, εἴτε παλαίων
ἢ καὶ πυκτοσύνην ἀλγινόεσσαν ἔχων,
εἴτε τὸ δεινὸν ἀεθλον ὃ παγκράτιον καλέουσιν,
ἀστοισὶν κ' εἴη κυδρότερος προσορᾶν
καὶ κε προεδρίην φανερὴν ἐν ἀγῶσιν ἄροίτο
καὶ κεν σίτ' εἴη δημοσίων κτεάνων
ἐκ πόλεως καὶ δῶρον ὃ οἱ κειμήλιον εἴη·
εἴτε καὶ ἵπποισιν, ταῦτά κε πάντα λάχοι,
οὐκ ἔων ἄξιος ὥσπερ ἐγώ. ῥώμης γὰρ ἀμείνων
ἀνδρῶν ἢ δ' ἵππων ἡμετέρη σοφίη.
ἀλλ' εἰκὴ μάλα τοῦτο νομίζεται, οὐδὲ δίκαιον
προκρίνειν ῥώμην τῆς ἀγαθῆς σοφίης.
οὔτε γὰρ εἰ πύκτης ἀγαθὸς λαοῖσι μετείη
οὔτ' εἰ πενταθλεῖν οὔτε παλαισμοσύνην,
οὐδὲ μὲν εἰ ταχυτῇτι ποδῶν, τόπερ ἐστὶ πρότιμον
ῥώμης ὅσσ' ἀνδρῶν ἔργ' ἐν ἀγῶνι πέλει,
τοῦνεκεν ἂν δὴ μᾶλλον ἐν εὐνομίῃ πόλις εἴη.
σμικρὸν δ' ἂν τι πόλει χάσμα γένοιτ' ἐπὶ τῷ,
εἴ τις ἀεθλεύων νικῶ Πίσαιο παρ' ὄχθας·
οὐ γὰρ πιαίνει ταῦτα μυχοὺς πόλεως.

D62. (B3) Athen. *Deipn.* 12.31 526A

ἀβροσύνας δὲ μαθόντες ἀνωφελέας παρὰ Λυδῶν,
ὄφρα τυραννίης ἦσαν ἀνευ στυγερῆς,
ἤεσαν εἰς ἀγορὴν παναλουργέα φάρε' ἔχοντες,
οὐ μείους ὥσπερ χίλιοι εἰς ἐπίπαν,
αὐχαλέοι, χαίτησιν τ' ἀγάλλομεντ' εὐπρεπέεσσιν
ἀσκητοῖς ὁδμὴν χρίμασι δευόμενοι.

D63. (< B4) Pollux *Onom.* 9.83

[...] Λυδοί, καθά φησι Ξενοφάνης.

D64. (B7) Diog. Laert. 8.36

περὶ δὲ τοῦ ἄλλοτε ἄλλον αὐτὸν γεγενῆσθαι Ξενοφάνης ἐν
ἐλεγείᾳ προσμαρτυρεῖ, ἥς ἀρχή·
νῦν αὐτ' ἄλλον ἐπειμι λόγον, δείξω δὲ κέλευθον.
ὃ δὲ περὶ αὐτοῦ φησιν οὕτως ἔχει·
καὶ ποτὲ μιν στυφελιζομένου σκύλακος παριόντα
φασὶν ἐποικτίραι καὶ τότε φάσθαι ἔπος·
“παῦσαι μὴδὲ ῥάπιζ’, ἐπεὶ ἡ φίλου ἀνέρος ἐστὶ
ψυχή, τὴν ἔγνω φθεγξαμένης αἰών.”

D61. (B2) Athenaios, *Sofistler Akşam Yemeğinde*, 10.6 413F
Ama eğer biri ayak çabukluğuyla bir zafer kazanırsa
ya da pentatlonda, Zeus'un mıntıkasında
Olympia'daki Pisa akıntısının yanbaşı, ya da güreşle
veya ağırlı yumruk dövüşüyle,
ya da serbest dövüş¹ denen korkutucu şeyle,
hemşehrilerine daha şanlı görünecek
ve yarışmalarda kendine ön sıralarda yer bulacak
ve yiyeceği halkın cebinden karşılanacak
kentten de ailesine yadigâr bırakacağı hediyeler alacak;
at binerek de <zafer kazansa,> bunların hepsini alacak,
ama benimki kadar değerli olmayacak. Zira kuvvetinden daha iyi
adamların ya da atların bizim bilgeliğimiz.
Ama bu gelenek özensiz, adil de değil
kuvveti yeğ tutmak iyi bilgeliğe.
Zira insanlar arasında iyi bir yumruk dövüşçüsü olduğunda
ya da <iyi bir> pentatloncu ya da güreşçi olduğunda,
veya çabuk ayaklı biri olduğunda, (ki bu, en çok onurlandırılanı
oyunlarda erkeklerin kuvvet gerektiren işlerinin),
bu kişi sayesinde kent daha iyi yönetilen bir yer olmayacak.
Kent ondan pek az memnuniyet duyacak,
eğer biri Pisa kıyılarında yarışıp zafer kazanırsa;
sonuçta kentin hazinesini zenginleştirmeyecek.

D62. (B3) Athenaios, *Sofistler Akşam Yemeğinde*, 12.31 526A
<Kolophonlular>

Lydialılardan yararsız şatafatı öğrenip,
menfur tiranlıktan kurtulduklarında,
pazaryerine erguvan renkli giysilerle gider oldular,
en az bin kişi hep birlikte,
mağrur, salınan saçlarıyla böbürlenerek
ıtırılı yağlar, kokular sürünerek.

D63. (< B4) Polydeukes, *Onomastikon*, 9.83
... Lydialılar, Ksenophanes'in dediğine göre <parayı ilk bulanlardı.>

D64. (B7) Diogenes Laertios, 8.36
<Pythagoras'ın> başka zamanlarda başka biri haline dönüştüğüne, Ksenop-
hanes söyle başlayan *elegia*'sında tanıklık eder:
Şimdi başka bir hikâyeye geçiyor, yolu gösteriyorum.
Onun hakkında söyledikleri de şöyle:
Eziyet edilen bir köpek yavrusunun yanından geçerken
içi sızlamış ve şu sözleri etmiş:
"durun dövmeyin, çünkü o aslında bir dostun
ruhu, çığlık atarken sesinden tanıdım."

¹ Pankreas dövüşü.

D65. (B20) Diog. Laert. 1.111

βιούς [. . .], ὡς [. . .] Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος ἀκηκοέναι φησί,
τέτταρα πρὸς τοῖς πεντήκοντα καὶ ἑκατόν.

D66. (B8) Diog. Laert. 9.19

ἤδη δ' ἐπτά τ' ἔασι καὶ ἐξήκοντ' ἐνιαυτοὶ
βληστρίζοντες ἐμὴν φροντίδ' ἀν' Ἑλλάδα γῆν·
ἐκ γενετῆς δὲ τότε ἦσαν ἐείκοσι πέντε τε πρὸς τοῖς,
εἴπερ ἐγὼ περὶ τῶνδ' οἶδα λέγειν ἐτύμως.

D67. (B9) *Etym. Gen.* ad γῆρας 42 Calame

ἄνδρὸς γηρέντος πολλὸν ἀφαιρούμενος

D68. (< B21) Schol. in Aristoph. *Pac.* 697

ὁ Σιμωνίδης διεβέβλητο ἐπὶ φιλαργυρία [. . .] ὅθεν
Ξενοφάνης κίμβικα αὐτὸν προσαγορεύει.

D69. (B6) Athen. *Deipn.* 9.6, 368F

πέμψας γὰρ κωλῆν ἐρίφου σκέλος ἤραο πῖον
ταύρου λαρινοῦ, τίμιον ἀνδρὶ λαχεῖν,
τοῦ κλέος Ἑλλάδα πᾶσαν ἐφίξεται οὐδ' ἀπολήξει,
ἔστ' ἂν ἀοιδάων ἢ γένος Ἑλλαδικῶν.

D70. (< B40) *Etym. Gen.* B.338

βρόταχος, τὸν βάτραχον Ἴωνες, [. . .] καὶ παρὰ Ξενοφάνει.

D65. (B20) Diogenes Laertios, 1.111

Kolophonlu Ksenophanes'in işittiğini söylediğine göre, <Epimenides> yüz elli dört <yıl> yaşamış.

D66. (B8) Diogenes Laertios, 9.19

Altmış yedi yıl oldu taşıyorum

oradan oraya kaygılarımı Yunan diyarında,

doğumumdan yirmi beş yıl geçmişti <bu yolculuğu çıktığımda,>

eğer bu konularda doğru konuşmayı biliyorsam.

D67. (B9) *Etymologicum Genuinum*

ihtiyar bir adamdan çok daha cılız

D68. (< B21) *Aristophanes'in Barış'ına Skholia*, 697

Simonides paraya düşkün olmakla itham ediliyordu ... Ksenophanes'in ona "varyemez" demesi bundandı.

D69. (B6) Athenaios, *Sofistler Akşam Yemeğinde*, 9.6, 368F

Körpe keçinin kalçasını gönderdin, butunu aldın

besili boğanın, insanın yakalayabileceği <en büyük> şöhret,

tüm Yunan diyarına yayılacak ve hiç bitmeyecek,

Yunan ırkının şarkıları var olduğu sürece.

D70. (< B40) *Etymologicum Genuinum*, B.338

brotakhos: "kurbağa" [*brotakhos*] sözcüğünü İyonyalılar <kullanıyor>

... <sözcük> Ksenophanes de <de geçiyor.>

R Fragmanları: Alımlanması

R1. (< A29) Plat. *Soph.* 242d

[ΞΕ.] τὸ δὲ παρ' ἡμῖν Ἑλεατικὸν ἔθνος, ἀπὸ Ξενοφάνους τε καὶ ἔτι πρόσθεν ἀρξάμενον, ὡς ἑνὸς ὄντος τῶν πάντων καλουμένων οὕτω διεξέρχεται τοῖς μύθοις.

R2. (< A30) Arist. *Metaph.* A5 986b21–22

Ξενοφάνης δὲ πρῶτος τούτων ἐνίσας [. . . = P10, R12].

R3. (< A8) Clem. Alex. *Strom.* 1.64.2

τῆς δὲ Ἑλεατικῆς ἀγωγῆς Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος κατάρχει [. . . = D4].

R4. (< A31) Simpl. *In Phys.*, p. 22.26–23.14

μίαν δὲ τὴν ἀρχὴν ἦτοι ἓν τὸ ὄν καὶ πᾶν καὶ οὔτε πεπερασμένον οὔτε ἄπειρον οὔτε κινούμενον οὔτε ἡρεμοῦν Ξενοφάνην τὸν Κολοφώνιον τὸν Παρμενίδου διδάσκαλον ὑποτίθεσθαι φησιν ὁ Θεόφραστος ὁμολογῶν ἑτέρας εἶναι μᾶλλον ἢ τῆς περὶ φύσεως ἱστορίας τὴν μνήμην τῆς τούτου δόξης·

τὸ γὰρ ἓν τοῦτο καὶ πᾶν τὸν θεὸν ἔλεγεν ὁ Ξενοφάνης· ὃν ἓνα μὲν δείκνυσιν ἐκ τοῦ πάντων κράτιστον εἶναι πλειόνων γάρ, φησίν, ὄντων ὁμοίως ὑπάρχειν ἀνάγκη πᾶσι τὸ κρατεῖν· τὸ δὲ πάντων κράτιστον καὶ ἄριστον θεός.

ἀγέννητον δὲ ἐδείκνυνεν ἐκ τοῦ δεῖν τὸ γινόμενον ἢ ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γίνεσθαι· ἀλλὰ τὸ μὲν ὁμοιον ἀπαθές φησιν ὑπὸ τοῦ ὁμοίου· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον γεννᾶν ἢ γεννᾶσθαι προσήκει τὸ ὁμοιον ἐκ τοῦ ὁμοίου· εἰ δὲ ἐξ ἀνομοίου γίνοιτο, ἔσται τὸ ὄν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. καὶ οὕτως ἀγέννητον καὶ αἰδῖον ἐδείκνυ.

οὔτε δὲ ἄπειρον οὔτε πεπερασμένον εἶναι, διότι ἄπειρον μὲν τὸ μὴ ὄν ὡς οὔτε ἀρχὴν ἔχον οὔτε μέσον οὔτε τέλος, περαίνειν δὲ πρὸς ἄλληλα τὰ πλείω.

παραπλησίως δὲ καὶ τὴν κίνησιν ἀφαιρεῖ καὶ τὴν ἡρεμίαν. ἀκίνητον μὲν γὰρ εἶναι τὸ μὴ ὄν· οὔτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον οὔτε αὐτὸ πρὸς ἄλλο ἐλθεῖν· κινεῖσθαι δὲ τὰ πλείω τοῦ ἑνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον μεταβάλλειν, ὥστε καὶ ὅταν ἐν ταυτῷ μένειν λέγη καὶ μὴ κινεῖσθαι [. . . = D19], οὐ κατὰ τὴν ἡρεμίαν τὴν ἀντικειμένην τῇ κινήσει μένειν αὐτὸ φησιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπὸ κινήσεως καὶ ἡρεμίας ἐξηρημένην μονήν [. . . = R5].

R1. (< A29) Platon, *Sofist*, 242d

ELEALI YABANCI: Ksenophanes'e, hatta daha bile öncesine dayanan Elealılar topluluğumuz [*ethnos*], hikâyelerinde "her şey" ya da "evren" [*pan*] denen şeyin *bir* olduğunu anlatır.

R2. (< A30) Aristoteles, *Metafizik*, 986b21–22

... *bir*'i ortaya atanların ilki olan Ksenophanes ise ... (P10, R12).

R3. (< A8) İskenderiyeli Klementos, *Kırkyama*, 1.64.2

Elea okulunun kurucusu Kolophonlu Ksenophanes ... (D4).

R4. (< A31) Simplikios, *Fizik Şerhi*, 22.26–23.14

Theophrastos, Parmenides'in hocası olan Kolophonlu Ksenophanes'in ilkeyi, varolanı ya da evreni *bir* saydığını, onun sınırlı ya da sonsuz ve hareketli ya da durağan olmadığını öne sürdüğünü söylüyor—bu görüşü anımsatmanın doğa felsefesinin değil de, başka bir araştırmamanın konusu olduğunu kabul ederek.

Nitekim Ksenophanes bu *bir*'in ve evrenin tanrı olduğunu söyledi. <Bu tanrının> *bir* olduğunu da onun her şeyden güçlü olmasından hareketle gösterdi. Çünkü birden fazla olsaymış, hükmetmenin hepsine benzer decelerde ait olması gerekirmiş, oysa tanrı her şeyin içinde en hâkim/güçlü [*kratiston*] ve en hayırlı [*ariston*] şeymiş.

Onun doğmamış olduğunu da doğanın/oluşanın ya benzerden ya da benzemezden oluştuğu <gerçeğinden> hareketle göstermiş. Ancak benzer benzere kayıtsızmış; çünkü benzerin benzerden oluşması ya da onu oluşturmaması hiçbir şekilde uygun değilmiş. Öte yandan, benzemezden doğsa, bu, varolanın var olmayandan doğmuş olacağı anlamına gelirmiş. Bu şekilde de onun doğmamış ve ezeli olduğunu göstermiş.

Ne sınırlı ne sonsuz olması da, bir yandan sonsuzun bir başı, ortası ya da sonu olmaması dolayısıyla bir var olmayan olmasından, diğer yandan da çokluğun birbirini sınırlamaya işaret etmesinden ileri geliyormuş.

Aşağı yukarı aynı şekilde hareket ve durağanlığı da yok sayıyormuş. Nitekim hareketsiz olan var olmayanmış; çünkü ne başka bir şey ona doğru gidebilirmiş, ne de o başka bir şeye. Öte yandan, birden fazla olan şeyler hareket edermiş; çünkü bir şey başka bir şeyle <yerini> değiştirmiş, dolayısıyla "aynı yerde kalır ve hareket etmez ... (D19)" dediğinde, hareketin aksi/zıddı bir durum olarak duradurduğunu değil, onun hem hareket hem durağanlıktan yoksun olma anlamında duradurduğunu kastediyormuş ... (R5).

R5. (< A31) Simpl. *In Phys.*, p. 23.14–20

[. . . = R4] Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ὡς ἄπειρον καὶ ἀκίνητον λέγοντος αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἐν τῇ Περὶ θεῶν ἀπομνημονεύει, Ἀλέξανδρος δὲ ὡς πεπερασμένον αὐτὸ καὶ σφαιροειδές· ἀλλ' ὅτι μὲν οὔτε ἄπειρον οὔτε πεπερασμένον αὐτὸ δείκνυσιν, ἐκ τῶν προειρημένων δῆλον· πεπερασμένον δὲ καὶ σφαιροειδές αὐτὸ διὰ τὸ πανταχόθεν ὅμοιον λέγειν. καὶ πάντα νοεῖν δέ φησιν αὐτὸ λέγων [. . . = D18].

R6. (< A28) Ps.-Arist. *MXG* 3.1–11 977a13–b19

[1] ἀδύνατόν φησιν εἶναι, εἴ τι ἔστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἦτοι ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γενόμενον· δυνατόν δὲ οὐδέτερον· οὔτε γὰρ ὅμοιον ὑφ' ὁμοίου προσήκειν τεκνωθῆναι μᾶλλον ἢ τεκνῶσαι (ταῦτά γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις καὶ ὁμοίως ὑπάρχειν πρὸς ἀλλήλα) οὐτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τάνομοιον γενέσθαι.

[2] εἰ γὰρ γίγνοιτο ἐξ ἀσθενεστεροῦ τὸ ἰσχυρότερον ἢ ἐξ ἐλάττονος τὸ μείζον ἢ ἐκ χείρονος τὸ κρείττον, ἢ τούναντίον τὰ χείρω ἐκ τῶν κρείττωνων, τὸ οὐκ ὄν ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι, ὅπερ ἀδύνατον. αἰδίδιον μὲν οὖν διὰ ταῦτα εἶναι τὸν θεόν.

[3] εἰ δ' ἔστιν ὁ θεὸς ἀπάντων κράτιστον, ἓνα φησὶν αὐτὸν προσήκειν εἶναι. εἰ γὰρ δύο ἢ πλείους εἴεν, οὐκ ἂν ἔτι κράτιστον καὶ βέλτιστον αὐτὸν εἶναι πάντων. ἕκαστος γὰρ ὢν θεὸς τῶν πολλῶν ὁμοίως ἂν τοιοῦτος εἴη. τοῦτο γὰρ θεὸν καὶ θεοῦ δύναμιν εἶναι, κρατεῖν, ἀλλὰ μὴ κρατεῖσθαι, καὶ πάντων κράτιστον εἶναι. ὥστε καθὸ μὴ κρείττων, κατὰ τοσοῦτον μὴ εἶναι θεόν.

[4] πλειόνων οὖν ὄντων, εἰ μὲν εἴεν τὰ μὲν ἀλλήλων κρείττους τὰ δὲ ἥττους, οὐκ ἂν εἶναι θεοὺς· πεφυκέναι γὰρ τὸ θεῖον μὴ κρατεῖσθαι.

[5] ἴσων δὲ ὄντων, οὐκ ἂν ἔχειν θεοῦ φύσιν, <ὄν> δεῖν εἶναι κράτιστον· τὸ δὲ ἴσον οὔτε βέλτιον οὔτε χείρον εἶναι τοῦ ἴσου· ὥστ' εἶπερ εἴη τε καὶ τοιοῦτον εἴη θεός, ἓνα μόνον εἶναι τὸν θεόν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πάντα δύνασθαι ἂν ἂ βούλοιο. οὐ γὰρ ἂν δύνασθαι πλειόνων ὄντων· ἓνα ἄρα εἶναι μόνον.

[6] ἓνα δ' ὄντα ὅμοιον εἶναι πάντι, ὁρῶντα καὶ ἀκούοντα τὰς τε ἄλλας αἰσθήσεις ἔχοντα πάντη· εἰ γὰρ μὴ, κρατεῖν ἂν καὶ κρατεῖσθαι ὑπ' ἀλλήλων τὰ μέρη θεοῦ ὄντα, ὅπερ ἀδύνατον.

R5. (< A31) Simplikios, Fizik Şerhi, 23.14–20

... (R4) Damaskoslu Nikolaos *Tanrılar Hakkında'sında* Ksenophanes'in ilke için "sonsuz ve hareketsiz" dediğini söylüyor, Aleksandros ise sınırlı ve küre şeklinde olduğunu söylediğini anımsatıyor. Ancak, daha önce söylenenlerden, onun ne sonsuz ne sınırlı olduğunu gösterdiği, açık. Öte yandan, "her yandan eş" dediği için, <ilke> aynı zamanda sınırlı ve küre biçiminde de oluyor. Ayrıca "... (D18) diyerek onun her şeyi ya da hep aklettiğini de söylüyor.

R6. (< A28) Aristoteles, Melissos, Ksenophanes, Gorgias, 977a13–b19

[1] Tanrı hakkında konuşurken, eğer bir şey varsa, onun doğmasının imkânsız olduğunu söylüyor. Çünkü oluşanın ya benzerden doğması gerekiyormuş ya da benzemezden; ama ikisi de mümkün değilmiş. Zira benzerin benzer tarafından <t>üretilmesi, onun benzeri <t>üretmesinden daha uygun değilmiş (ne de olsa en azından eşit şeyler için, hepsi aynı ve birbirlerine benzer durumda), ne de benzemez benzemezden oluşabilirmiş.

[2] Nitekim eğer güçlü güçsüzden, büyük küçükten ya da daha iyi daha kötüden oluşsaymış, ya da tersi sözkonusu olsaymış, daha kötü daha iyiden, var olmayan varolandan oluşabilirmiş—ki bu da imkânsızmış. Bu sebeplerden de tanrı ezeliymiş.

[3] Ama eğer tanrı her şeyden güçlü ya da her şeye hâkim [*kratiston*] ise, onun bir olmasının makbul olduğunu söylüyor. Zira eğer iki ya da daha fazla olsaymış, artık her şeyden güçlü ya da en iyi [*beltiston*] olamazmış. Çünkü bu çokluğun her biri tanrı olduğu için, ona benzer şekilde olurmuş. Ne de olsa tanrı ve tanrının gücü buymuş: Hükmetmek [*kratein*], ama hükmedilmemek, her şeye hâkim olmak. Dolayısıyla daha hâkim olmadığı derecede, tanrı da değilmiş.

[4] Birden fazla oldukları durumda da, eğer bir bakımdan birbirlerinden daha fazla, başka bir bakımdan ise daha az hâkim olsalar bile, tanrı olamazlarmış, çünkü tanrının doğasında hükmedilmemek varmış.

[5] Eşit oldukları durumda da, bir tanrı doğası taşıyamazlarmış, çünkü bu doğa *en* hâkim olmayı gerektiriyormuş. Eşit ise eşitinden ne daha iyi ne de daha kötü olabilirmiş. Dolayısıyla eğer tanrı böyle bir şeyse, ancak *bir* olabilirmiş. Aksi takdirde istediği her şeyi yapma gücüne sahip olamazmış—eğer <tanrı> birden fazla olsaymış. Dolayısıyla <tanrı> yalnızca bir taneymiş.

[6] *Bir* olarak her yandan benzer ya da eş imiş; görmeye, işitmeye ve diğer duyulara her yerinde sahipmiş. Aksi takdirde birer tanrı parçası olan parçalarının biri diğerine hükmedebilir ya da bir diğerinin hâkimiyetine girebilirmiş, ki bu imkânsızmış.

[7] πάντα δ' ὅμοιον ὄντα σφαιροειδῇ εἶναι· οὐ γὰρ τῇ μὲν τῇ δ' οὐ τοιοῦτον εἶναι, ἀλλὰ πάντα.

[8] αἰδίων δὲ ὄντα καὶ ἓνα καὶ σφαιροειδῇ οὔτε ἄπειρον οὔτε πεπεράνθαι. ἄπειρον μὲν ὃ μὴ ὄν εἶναι· τοῦτο γὰρ οὔτε μέσον οὔτε ἀρχὴν καὶ τέλος οὐτ' ἄλλο οὐδὲν μέρος ἔχειν, τοιοῦτον δὲ εἶναι τὸ ἄπειρον· ὅλον δὲ τὸ μὴ ὄν, οὐκ ἂν εἶναι τὸ ὄν· περαίνειν δὲ πρὸς ἄλληλα, εἰ πλείω εἴη. τὸ δὲ ἐν οὔτε τῷ οὐκ ὄντι οὔτε τοῖς πολλοῖς ὁμοιωσθαι· ἐν γὰρ οὐκ ἔχειν, πρὸς ὅτι περᾶν εἶ.

R7. (A37) Aët. 2.4.11

Ξενοφάνης Παρμενίδης Μέλισσος ἀγένητον καὶ αἰδίων καὶ ἄφθαρτον τὸν κόσμον.

R8.

a. (< A1) Diog. Laert. 9.19

[. . . = D24] οὐσίαν θεοῦ σφαιροειδῇ, μηδὲν ὅμοιον ἔχουσιν ἀνθρώπῳ [= D20].

b. (> A4) Cic. Acad. 2.118

Xenophanes paulo etiam antiquior unum esse omnia, neque id esse mutabile, et id esse deum neque natum umquam et sempiternum, conglobata figura.

R9. (cf. A32) Ps.-Plut. Strom. 4

Ξενοφάνης δὲ ὁ Κολοφώνιος, ἰδίαν τινὰ ὁδὸν πεπορευμένος καὶ παρηλλαχυῖαν πάντας τοὺς προειρημένους, οὔτε γένεσιν οὔτε φθορὰν ἀπολείπει, ἀλλ' εἶναι λέγει τὸ πᾶν αἰεὶ ὅμοιον. εἰ γὰρ γίνοιτο τοῦτο, φησὶν, ἀναγκαῖον πρὸ τούτου μὴ εἶναι· τὸ μὴ ὄν δὲ οὐκ ἂν γένοιτο οὐδ' ἂν τὸ μὴ ὄν ποιῆσαι τι οὔτε ὑπὸ τοῦ μὴ ὄντος γένοιτ' ἂν τι ἀποφαίνεται δὲ καὶ τὰς αἰσθήσεις ψευδεῖς καὶ καθόλου σὺν αὐταῖς καὶ αὐτὸν τὸν λόγον διαβάλλει [. . . = D23] ἀποφαίνεται δὲ καὶ περὶ θεῶν ὡς οὐδεμιᾶς ἡγεμονίας ἐν αὐτοῖς οὔσης· οὐ γὰρ ὅσιον δεσπόζεσθαι τινα τῶν θεῶν· ἐπιδεῖσθαι τε μηδενὸς αὐτῶν μηδένα μηδ' ὅλως· ἀκούειν δὲ καὶ ὁρᾶν καθόλου καὶ μὴ κατὰ μέρος [. . .].

R10. (< A49) Aristocl. Philos. 7

οἶονται γὰρ δεῖν τὰς μὲν αἰσθήσεις καὶ τὰς φαντασίας καταβάλλειν, αὐτῷ δὲ μόνον τῷ λόγῳ πιστεύειν· τοιαῦτα γάρ τινα πρότερον μὲν Ξενοφάνης καὶ Παρμενίδης καὶ Ζήνων καὶ Μέλισσος ἔλεγον [. . .]. ὅθεν ἡξίουσιν οὗτοί γε τὸ ὄν ἐν εἶναι καὶ τὸ ἕτερον μὴ εἶναι, μηδὲ γεννᾶσθαι τι μηδὲ φθίρεσθαι μηδὲ κινεῖσθαι τὸ παράπαν.

[7] Her yanda eş olduğu için, küre biçimindeymiş; zira şurada şöyle, burada başka türlü değil, her yerinde <aynıymış.>

[8] Ezeli, *bir* ve küre biçiminde olarak, ne sonsuz olabilirmiş ne sınırlı. Zira sonsuz var olmayanmış, çünkü ne ortası ne başı ne sonu ne de başka bir kısmı varmış, sonsuz böyle bir şeymiş. Var olmayan da varolan olamazmış, öte yandan ancak çokluk sözkonusuysa bir şey bir başka şeyi sınırlayabilirmiş. *Bir* ise ne var olmayana ne de çokluğa benzermiş; zira *birin* kendisini sınırlayacak hiçbir şeyle bağıntısı yokmuş.

R7. (A37) Aetios, 2.4.11

Ksenophanes, Parmenides, Melissos düzenin [*kosmos*] doğmamış, ezeli ve bozulmaz <olduğunu iddia etti.>

R8.

a. (< A1) Diogenes Laertios, 9.19

... (D24) tanrının varlığı küre biçiminde, insana hiçbir benzerlik taşımaz (D20).

b. (> A4) Cicero, *Academica Priora*, 2.118

<Anaksagoras'tan> bir miktar daha bile önce gelen Ksenophanes, her şeyin *bir* olduğunu, bu *bir*'in değişmediğini, onun doğmamış, ezeli ve küre biçiminde bir tanrı olduğunu <söyledi.>

R9. (bkz. A32) <Sahte> Plutarkhos, *Kırkyama*, 4

Kolophonlu Ksenophanes kendi yolundan gitti ve daha önce sözünü ettiklerimizden ayrıldı: Ne oluşu kabul etti ne de bozuluşu, evrenin daima benzer/eş/hemhâl olduğunu söyledi.

Zira, dedi, eğer oluştuyorsa, bundan önce yoktu demektir; var olmayan ise ne oluşabilir, ne bir şeyi yaratabilir, ne de bir şey bir var olmayanın <etkisi> altında oluşabilir. Öte yandan duyuların yanıltıcı olduğunu öne sürdü ve genel olarak, onlarla birlikte, akli [*logos*] da reddetti. ... (D23) Tanrılar konusunda da, onların arasında hiçbirinin hâkim/egemen olmadığını, çünkü herhangi bir tanrıya hükmedilmesinin kâfirlik olacağını söyledi—hiçbiri bir diğerine ya da genel olarak hiçbir şeye ihtiyaç duymamış. Ayrıca <tanrılar> tümel ya da bir bütün olarak [*katholou*] işitiyor ya da görüyormuş, tikel olarak ya da parça parça [*kata meros*] değil ...

R10. (< A49) Aristokles, *Felsefeye Dair*, 7

Zira onlar duyum ve hayallerin reddedilmesi, yalnızca akla güvenilmesi gerektiğini düşündüler; Ksenophanes, Parmenides, Zenon ve Melissos bunları söyleyen ilk isimlerdi ... Onlar varolanın *bir* olduğunu ve *başka*-nın var olmadığını, <bu *birin*> oluşmadığını, bozulmadığını ya da hiçbir şekilde hareket etmediğini düşündüler.

R11. (< A36) Theod. Cur. 4.5

Ξενοφάνης [...], ὁ τῆς Ἑλεατικῆς αἵρέσεως ἡγησάμενος, ἐν εἶναι τὸ πᾶν ἔφησε, σφαιροειδὲς καὶ πεπερασμένον, οὐ γενητόν, ἀλλ' αἰδίδιον καὶ πάμπαν ἀκίνητον. πάλιν δ' αὐ τῶνδε τῶν λόγων ἐπιλαθόμενος, ἐκ τῆς γῆς φῦναι ἅπαντα εἶρηκεν. αὐτοῦ γὰρ δὴ τότε τὸ ἔπος ἐστίν· [... = D27].

R12. (< A30) Arist. *Metaph.* A5 986b18–27

Παρμενίδης μὲν γὰρ ἔοικε τοῦ κατὰ τὸν λόγον ἐνὸς ἅπτεσθαι, Μέλισσος δὲ τοῦ κατὰ τὴν ὕλην (διὸ καὶ ὁ μὲν πεπερασμένον ὁ δ' ἄπειρόν φησιν εἶναι αὐτό). Ξενοφάνης δὲ [... cf. P10, R2] οὐθὲν διεσαφήνισεν, οὐδὲ τῆς φύσεως τούτων οὐδετέρας ἔοικε θιγεῖν, ἀλλ' εἰς τὸν ὅλον οὐρανὸν ἀποβλέψας τὸ ἐν εἶναί φησι τὸν θεόν. οὔτοι μὲν οὖν, καθάπερ εἶπομεν, ἀφετέοι πρὸς τὴν νῦν ζήτησιν, οἱ μὲν δύο καὶ πάμπαν ὡς ὄντες μικρὸν ἀγροικότεροι, Ξενοφάνης καὶ Μέλισσος [... cf. PARM. R12].

R13. (< A47)

a. Arist. *Cael.* 2.13 294a21–24

οἱ μὲν γὰρ διὰ ταῦτα ἄπειρον τὸ κάτω τῆς γῆς εἶναί φασιν, ἐπ' ἄπειρον αὐτὴν ἐρριζῶσθαι λέγοντες, ὥσπερ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, ἵνα μὴ πράγματ' ἔχωσι ζητοῦντες τὴν αἰτίαν.

b. *Simpl. In Cael.*, p. 522.7–11

ἀγνοῶ δὲ ἐγὼ τοῖς Ξενοφάνους ἔπεσι τοῖς περὶ τούτου μὴ ἐντυχών, πότερον τὸ κάτω μέρος τῆς γῆς ἄπειρον εἶναι λέγων διὰ τοῦτο μένειν αὐτὴν φησιν ἢ τὸν ὑποκάτω τῆς γῆς τόπον καὶ αἰθέρα ἄπειρον καὶ διὰ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον καταφερομένην τὴν γῆν δοκεῖν ἡρμεῖν· οὔτε γὰρ ὁ Ἀριστοτέλης διεσάφησεν [...].

R14. (< A28) Ps.-Arist. *MXG* 4 977b21–979a9

[1] πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει τὸ γιγνόμενον καὶ οὗτος ἐξ ὄντος γίνεσθαι, ὥσπερ ὁ Μέλισσος. καίτοι τί κωλύει μήτ' ἐξ ὁμοίου <μήτ' ἐξ ἀνομοίου> τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος; ἔτι οὐδὲν μᾶλλον ὁ θεὸς ἀγέννητος ἢ καὶ τᾶλλα πάντα, εἴπερ ἅπαντα ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γέγονεν (ὅπερ ἀδύνατον)· ὥστε ἢ οὐδὲν ἐστὶ παρὰ τὸν θεὸν ἢ καὶ τὰ ἄλλα αἰδία πάντα.

[2] ἔτι κράτιστον τὸν θεὸν λαμβάνει, τοῦτο δυνατώτατον καὶ βέλτιστον λέγων· οὐ δοκεῖ δὲ τοῦτο κατὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ πολλὰ κρείττους εἶναι ἀλλήλων οἱ θεοί. οὐκ οὖν ἐκ τοῦ δοκοῦντος εἴληφε ταύτην κατὰ τοῦ θεοῦ τὴν ὁμολογίαν.

R11. (< A36) Theodoretos, *Yunan Hastalıklarının Tedavisi*, 4.5
Ksenophanes ... Elea okulunun öncüsü, evrenin *bir*, küre biçiminde ve sınırlı, doğmamış, ezeli ve tümüyle hareketsiz olduğunu söyledi. Bir de, bunları söylemiş olduğunu unutarak, her şeyin topraktan doğduğunu söyledi. Şu söz onun sonuça: “...” (D27).

R12. (< A30) Aristoteles, *Metafizik*, 986b18–27

Zira Parmenides ifadeye karşılık gelen [*kata ton logon*] bir *biri* ele alır gibi, Melissos ise maddeye karşılık geleni (bu yüzden de biri ona “sınırlı” diyor, diğeryse “sınırsız”); “bir”i ortaya atanların ilki olan Ksenophanes ise ... (P10, R2) hiçbir şeyi açıklamamıştır, ne de, bu iki yoldan biriyle doğaya temas edebilmiş görünür, ama bütün bir gökyüzüne bakarak, tanrının *bir* olduğunu söylemiştir. Öyleyse bunlar, söylediğimiz gibi, yürütülmekte olan incelemeyle ilgili olarak dikkate alınmamalı, hele ikisi, yani Ksenophanes ve Melissos, biraz fazla ham olmalarından ötürü tümüyle göz ardı edilmeli. ... (bkz. Parmenides, R12).

R13. (< A47)

a. Aristoteles, *Gökyüzü Üzerine*, 294a21–24

Bazıları bu sebeplerden yeryüzünün altının sonsuz olduğunu söylemiştir, mesela Kolophonlu Ksenophanes, nedeni aramakla uğraşamamak için, yeryüzünün sonsuza kök saldıgını öne sürmüştür.

b. Simplicios, *Gökyüzü Üzerine Şerhi*, 522.7–11

Ksenophanes’in konuya ilişkin dizelerini bulamadığım için, onun yeryüzünün aşağı kısmı sonsuz olduğu için mi, yoksa yeryüzünün altındaki yer [*topos*] ve *esîr* sonsuz olduğu için mi yeryüzünün durdurduğunu söylediğini bilmiyorum—Aristoteles de bunu netleştirmemiş.

R14. (< A28) Aristoteles, *Melissos, Ksenophanes, Gorgias*, 977b21–979a9

[1] İlkın Melissos gibi o da oluşanın varolandan oluştuğunu kabul etti. Oysa oluşanın benzerden <ya da benzemezden> değil de var olmayandan oluşmasına engel neydi? Dahası, eğer her şey benzerden ya da benzemezden oluşmuşsa (ki bu imkânsız), tanrı da diğer her şeyden daha doğmamış/oluşmamış [*agenêtos*] olmaz, bu durumda ya tanrıdan başka bir şey olmaz ya da diğer her şey de ezeli olurdu.

[2] Dahası, tanrıyı en hâkim kabul ediyor, bununla da en güçlü ve en iyiyi kastediyor. Oysa yaygın kanı bu değil de, pek çok konuda tanrıların birinin bir diğerinden daha hâkim olduğu şeklinde. Demek ki bu tanrı fikrini üzerinde uzlaşılan görüşten hareketle oluşturmamış.

[3] τό τε κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνειν λέγεται, ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἢ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν, ἐπεὶ τοί γε πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κωλύοι μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπικρατεῖα καὶ ῥώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν. θέλοι δ' ἂν οὐδεὶς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἷόν τε ἄριστα, καὶ οὐδὲν ἐλλείπει καὶ εὖ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ· ἅμα γὰρ ἴσως <οὕτως> ἔχοντι κάκεῖνο ἂν συμβαίνοι. [...]

[6] ἔτι τοιοῦτος ὢν διὰ τί σφαιροειδὴς ἂν εἴη, ἀλλ' οὐχ ἑτέραν τινὰ μάλλον ἔχων ιδέαν, ὅτι πάντῃ ἀκούει καὶ πάντῃ κρατεῖ; ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγωμεν τὸ ψιμύθιον ὅτι πάντῃ ἐστὶ λευκόν, οὐδὲν ἄλλο σημαίνομεν ἢ ὅτι ἐν ἅπασιν αὐτοῦ τοῖς μέρεσιν ἐγκέχρωσται ἢ λευκότης· τί δὴ κωλύει οὕτως κάκεῖ τὸ πάντῃ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ κρατεῖν λέγεσθαι, ὅτι ἅπαν ὃ ἂν τις αὐτοῦ λαμβάνῃ μέρος, τοῦτ' ἐστὶ πεπονθός; ὥσπερ δὲ οὐδὲ τὸ ψιμύθιον, οὐδὲ τὸν θεὸν ἀνάγκη εἶναι διὰ τοῦτο σφαιροειδῇ.

[7] ἔτι μήτε ἄπειρον <εἶναι> μήτε πεπεράνθαι σῶμά γε ὄν καὶ ἔχον μέγεθος πῶς οἷόν τε, εἴπερ τοῦτ' ἐστὶν ἄπειρον ὃ ἂν μὴ ἔχη πέρας δεκτικόν ὄν πέρατος, πέρας δ' ἐν μεγέθει καὶ πλήθει ἐγγίγνεται καὶ ἐν ἅπαντι τῷ ποσῷ, ὥστε εἰ μὴ ἔχει πέρας μέγεθος ὄν ἄπειρόν ἐστιν;

[8] ἔτι δὲ σφαιροειδῇ ὄντα ἀνάγκη πέρας ἔχειν· ἔσχατα γὰρ ἔχει, εἴπερ μέσον ἔχει αὐτοῦ, οὐ πλείστον ἀπέχει. μέσον δὲ ἔχει σφαιροειδὲς ὄν· τοῦτο γὰρ ἐστὶ σφαιροειδὲς ὃ ἐκ τοῦ μέσου ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα. σῶμα δ' ἔσχατα ἢ πέρατα ἔχειν, οὐδὲν διαφέρει. [...]

[13] ἔτι τί κωλύει πεπεράνθαι καὶ ἔχειν πέρατα ἐν ὄντα τὸν θεόν; ὡς καὶ ὁ Παρμενίδης λέγει ἐν ὄν εἶναι αὐτὸν πάντοθεν εὐκύκλου σφαίρας ἐναλίγκιον ὄγκῳ, μεσσόθεν ἰσοπαλές [... = PARM. D8.48–49]. τὸ γὰρ πέρας τινὸς μὲν ἀνάγκη εἶναι, οὐ μέντοι πρὸς τί γε, οὐδὲ ἀνάγκη τὸ ἔχον πέρας πρὸς τι ἔχειν πέρας, ὡς πεπερασμένον πρὸς τὸ ἐφεξῆς ἄπειρον, ἀλλ' ἐστὶ τὸ πεπεράνθαι ἔσχατα ἔχειν, ἔσχατα δ' ἔχον οὐκ ἀνάγκη πρὸς τι ἔχειν. [...]

[15] πάλιν περὶ τοῦ ἀκίνητον εἶναι τὸ ὄν [...]. ἄρ' αὖ γε οὐ ταῦτ' ἂν τις ὑπολάβοι τὸ μὴ κινεῖσθαι καὶ τὸ ἀκίνητον εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀπόφασιν τοῦ κινεῖσθαι [...], τὸ δὲ ἀκίνητον τῷ ἔχειν πῶς ἤδη λέγεσθαι [...].

[3] Tanrıyı en hâkim kabul etmek, onun başka bir şeye göre böyle ya da tanrı doğasına sahip olduğu değil de, kendine göre konumu bakımından öyle olduğu anlamına gelir, çünkü başka bir şeye göre öyle olsaydı, onun başka bir şeyi kendi hâkimiyet ve kuvvetiyle değil de, o şeyin zayıflığı sebebiyle aşmasına hiçbir engel olmazdı. Oysa kimse tanrının bu anlamda en hâkim olduğunu söylemek istemez, daha ziyade <herkes> onun olabilecek en iyi [ariston] hâlde olduğunu ve hem iyi [eu] hem de güzel [kalos] olmak bakımından hiçbir eksiği olmadığı için <en hâkim olduğunu> söylemek ister; herhalde aynı zamanda öbür <özellikler> de böyle birinde bulunurdu. ...

[6] Dahası, böyle bir şey olarak, niçin küre biçiminde de başka bir şekle sahip değil, her yerinde iştirip her tarafından hükmettiği için mi? Tıpkı üstübeğin her yerinde beyaz olduğunu söylediğimizde, onun her kısmında beyaz rengin olduğundan başka bir şeye işaret etmediğimiz gibi. "Her yerinde görmek, iştirmek ve hükmetmek" derken, bununla aynı şekilde, onun alınan herhangi bir kısmının bu özelliklere sahip olacağını kastetmemize bir engel var mı? Yani, tıpkı üstübeğin de olmadığı gibi, tanrının da küre biçiminde olması şart değil.

[7] Dahası, bir cisim olan ve büyüklüğe sahip olan bir şey nasıl "ne sonsuz ne sınırlı" olabilir? Eğer sonsuz, bir sınır alabilecekken sınıra sahip olmayan ise, sınır da bir büyüklükte, bir çoklukta ve niceliği olan her şeyde ortaya çıkabiliyorsa, o da sınırı olmayan bir büyüklükse, neden sonsuz olmasın?

[8] Eğer küre biçimindeyse, bir sınırı olması şart; zira uçları vardır—eğer <her şeyin> sabit bir uzaklıkta olduğu bir merkezi varsa. Küre biçiminde olanın da merkezi vardır; nitekim "küre biçiminde" demek merkezden uçlara aynı <uzaklıkta> olan demektir. Cisim için de uçlara sahip olmakla sınıra sahip olmanın bir farkı yoktur. ...

[13] Dahası, bir olan tanrının sınırlanmış ve sınırlara sahip olmasına engel ne ki? Parmenides'in de dediği gibi, o bir'dir, "her yandan yusuvarlak küre yığını gibi, merkezden her yana eş ..." (Parmenides, D8.48-49). Zira sınırın bir şeyin <sınırı> olması gerekir, ama bir şeye göre olması gerekmez, bir sınırı olanın da başka bir şeye göre bir sınırı olması gerekmez, sonsuz bir diziye göre sınırlanmış gibi, ancak sınırlanmış olmak uçlara sahip olmaktır, uçlara sahip olanın da uçlara bir şeye göre sahip olması gerekmez. ...

[15] Yine, varolanın hareketsiz olması hakkında ... ; kimse hareket etmemekle hareketsiz olmayı aynı kabul etmez, değil mi? Ki öteki hareket etmenin değil ... , beriki, yani "hareketsiz" olan ise belli bir tarzda olmayı ifade eder ...

[18] ἔτι εἰ καὶ διὰ τοῦτο μὴ κινεῖται ὁ θεός τε καὶ τὸ ἓν, ὅτι τὰ πολλὰ κινεῖται τῷ εἰς ἄλληλα ἰέναι, τί κωλύει καὶ τὸν θεὸν κινεῖσθαι εἰς ἄλλο; οὐδαμῶς γὰρ λέγει· ὅτι <ἓν ἐστι> μόνον, ἀλλ' ὅτι εἰς μόνος θεός.

[19] εἰ δὲ καὶ οὕτως, τί κωλύει εἰς ἄλληλα κινουμένων τῶν μερῶν τοῦ <θεοῦ> κύκλῳ φέρεσθαι τὸν θεόν; οὐ γὰρ δὴ τὸ τοιοῦτον ἓν, ὥσπερ ὁ Ζήνων, πολλὰ εἶναι φήσκει. αὐτὸς γὰρ σῶμα λέγει εἶναι τὸν θεόν, εἴτε τόδε τὸ πᾶν εἴτε ὅ τι δήποτε αὐτὸ λέγων ἄσώματος γὰρ ὦν πῶς ἂν σφαιροειδὴς εἴη;

R15. (≠ DK) Diog. Laert. 9.111

τῶν δὲ Σίλλων τρία ἐστίν, ἐν οἷς ὡς ἂν Σκεπτικὸς ὦν πάντας λοιδορεῖ καὶ σιλλαίνει τοὺς δογματικούς ἐν παρωδίας εἶδει. ὦν τὸ μὲν πρῶτον αὐτοδιήγητον ἔχει τὴν ἐρμηνείαν, τὸ δὲ δεύτερον καὶ τρίτον ἐν διαλόγου σχήματι. φαίνεται γοῦν ἀνακρίνων Ξενοφάνη τὸν Κολοφώνιον περὶ ἐκάστων, ὁ δ' αὐτῷ διηγούμενός ἐστι· καὶ ἐν μὲν τῷ δευτέρῳ περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ περὶ τῶν ὑστέρων.

R16. (< A35) Sext. Emp. Pyrrh. Hyp. 1.224

ἐν πολλοῖς γὰρ αὐτὸν ἐπαινέσας, ὡς καὶ τοὺς Σίλλους αὐτῷ ἀναθεῖναι, ἐποίησεν αὐτὸν ὀδυρόμενον καὶ λέγοντα

ὡς καὶ ἐγὼν ὄφελον πυκινοῦ νόου ἀντιβολῆσαι
ἀμφοτερόβλεπτος· δολίῃ δ' ὁδῷ ἐξαπατήθην
πρεσβυγενῆς ἔτ' ἐὼν καὶ ἀμενθήριστος ἀπάσης
σκεπτοσύνης. ὅππῃ γὰρ ἐμὸν νόον εἰρύσαιμι,
εἰς ἓν ταυτὸ τε πᾶν ἀνελύετο· πᾶν δ' ἐὼν αἰεὶ
πάντῃ ἀνελκόμενον μίαν εἰς φύσιν ἴσταθ' ὁμοίην.

διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ὑπάτυφον αὐτὸν λέγει, καὶ οὐ τέλειον ἄτυφον, δι' ὧν φησι

Ξενοφάνης ὑπάτυφος, Ὀμηραπάτης ἐπικόπτης,
ἐκτὸς ἀπ' ἀνθρώπων θεὸν ἐπλάσας· ἴσον ἀπάντῃ,
<ἀτρεμή> ἀσκηθῇ νοερώτερον ἢ νόημα.

ὑπάτυφον μὲν γὰρ εἶπε τὸν κατὰ τι ἄτυφον, Ὀμηραπάτης δὲ ἐπισκώπτῃν, ἐπεὶ τὴν παρ' Ὀμήρῳ ἀπάτην διέσυρεν [. . . = R21a].

[18] Dahası, eğer bu sebepten, yani çoklar birbirine doğru giderek hareket ettiği için, tanrı ve *bir* hareket etmiyorsa, tanrının başka bir şeye doğru hareket etmesine bir engel mi var? Çünkü hiçbir yerde yalnızca *bir* şeyin var olduğunu söylemiyor, tek bir tanrı var diyor.

[19] Eğer durum buysa, tanrı dairesel dönüş hareketi yaparken onun kısımlarının birbirine doğru hareket etmesini engelleyen ne? Zira Zenon'un yaptığı gibi, böyle bir *bir*'in çok olduğunu söyleyecek değil. Kaldı ki, tanrının cisim olduğunu bizzat söylüyor—buna ister bütün desin, ister başka bir şey. Cisimsiz olan nasıl küre biçiminde olabilir ki?

R15. (≠ DK) Diogenes Laertios, 9.111

<Ksenophanes'in> bir şüpheli olarak *parodi* türünde herkese salladığı ve dogmatik filozofları taşıdığı *Taşlamalar* üç <kitap>tır. Birinci kitap birinci kişinin ağzından yazılmış bir anlatıdır [*hermêneia*], ikinci ve üçüncü kitap ise diyalog şeklinde. Kendisini her birinde Kolophonlu Ksenophanes'e tek tek <filozoflar> hakkında sorular sorup karşılık alıyor gösterir; ikinci kitapta daha eski filozoflar, üçüncü kitapta ise daha sonrakiler konu edilir.

R16. (< A35) Sextos Empeirikos, *Pyrrhonculuğun Anahatları*, 1.224

<Timon> pek çok yerde —kendi *Taşlamalar*'ını ona ithaf edecek kadar— <Ksenophanes'i> övmesine rağmen, onu acıyla/yasla ve şöyle söyleyerek andı:

Keşke sağlam bir aklım olaydı da
iki yana da bakabileydim; ama hain bir yol tarafından aldatıldım
ihtiyar bir adam olarak ve haşır-neşir olmamış hiçbir
incelemeyle. Zira aklımı nereye çevirsem,
her şey *bir* ve aynı şeye dönüştü; hep var olan her şey
her bakımdan geri çekilip vardı tek bir benzer doğaya.

Bu yüzden de onun hafiften kibirli [*hypatyphon*] biri olduğunu söyledi, ama tamamen kibirsiz [*atyphon*] olduğunu da değil:

Hafiften kibirli Ksenophanes, Homerosçu dalaverenin taşlamacısı, insandan uzak bir tanrı yarattı her yandan eş,
<sarsılmaz,> bağışık, düşünceden daha düşünce.

Ona kısmen kibirsiz olduğu için “hafiften kibirli” dedi, “Homerosçu dalaverenin taşlamacısı” deme sebebi de, Homeros'un hilelerini parçalayıp küçük düşürmesiydi ... (R21a).

R17. (< A25) Cic. *Acad.* 2.74

Parmenides Xenophanes [. . . = R27] increpant eorum adrogantiam quasi irati, qui cum sciri nihil possit audeant se scire dicere.

R18. (< A49) Aët. 4.9.1

[. . .] Ξενοφάνης [. . .] ψευδεῖς εἶναι τὰς αἰσθήσεις.

R19. (< A1) Diog. Laert. 9.20

φησὶ δὲ Σωτίων πρῶτον αὐτὸν εἰπεῖν ἀκατάληπτα εἶναι τὰ πάντα, πλανώμενος.

R20. (< A33) Hippol. *Ref.* 1.14.1

[. . . = P7] οὗτος ἔφη πρῶτος ἀκαταληψίαν εἶναι πάντων, εἰπὼν οὕτως [. . . = D49.3–4].

R21. Sext. Emp.

a. (cf. A35) *Pyrrh. Hyp.* 1.225

[. . . = R16] ἔδογμάτιζε δὲ ὁ Ξενοφάνης παρὰ τὰς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων προλήψεις ἐν εἶναι τὸ πᾶν, καὶ τὸν θεὸν συμφυῇ τοῖς πᾶσιν, εἶναι δὲ σφαιροειδῆ καὶ ἀπαθῆ καὶ ἀμετάβλητον καὶ λογικόν· ὅθεν καὶ ῥάδιον τὴν Ξενοφάνους πρὸς ἡμᾶς διαφορὰν ἐπιδεικνύναι.

b. (≠ DK) *Adv. Math.* 7.48–50

Ξενοφάνης μὲν κατὰ τινὰς εἰπὼν πάντα ἀκατάληπτα ἐπὶ ταύτης ἔσθῃ τῆς φορᾶς, ἐν οἷς γράφει [. . . = D49]. διὰ τούτων γὰρ σαφές μὲν ἔοικε λέγειν τάληθές καὶ τὸ γνώριμον [. . .] ἄνδρα δὲ τὸν ἄνθρωπον, τῷ εἰδικῶ καταχρώμενος ἀντὶ τοῦ γένους [. . .].

c. (≠ DK) *Adv. Math.* 7.110

Ξενοφάνης δὲ κατὰ τοὺς ὡς ἑτέρως αὐτὸν ἐξηγουμένους, ὅταν λέγῃ [. . . = D49] φαίνεται μὴ πᾶσαν κατὰληψιν ἀναιρεῖν ἀλλὰ τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ ἀδιάπτωτον, ἀπολείπειν δὲ τὴν δοξαστήν· τοῦτο γὰρ ἐμφαίνει τὸ “δόκος δ’ ἐπὶ πᾶσι τέτυκται” [= D49.4] ὥστε κριτήριον γίνεσθαι κατὰ τοῦτον τὸν δοξαστὸν λόγον, τουτέστι τὸν τοῦ εἰκότος ἀλλὰ μὴ τὸν τοῦ παγίου ἐχόμενον.

R22. (A35) Ps.-Gal. *Hist. phil.* 7

[. . .] Ξενοφάνην μὲν περὶ πάντων ἡπορηκότα, δογματίσαντα δὲ μόνον τὸ εἶναι πάντα ἐν καὶ τοῦτο ὑπάρχειν θεὸν πεπερασμένον λογικὸν ἀμετάβλητον [. . .].

R17. (< A25) Cicero, *Academica Priora*, 2.74

Parmenides ve Ksenophanes ... (R27) hiçbir şeyin bilinemeyeceği yerde bildiğini söyleme cüreti gösterenlerin kibrine neredeyse öfkeyle çıkışıyorlar.

R18. (< A49) Aetios, 4.9.1

... Ksenophanes ... duyu<m>ların yanıltıcı olduğunu <söylüyor>.

R19. (< A1) Diogenes Laertios, 9.20

Sotion onun hiçbir şeyin kavranabilir olmadığını öne süren ilk kişi olduğunu söylüyor, ama yanıltıyor.

R20. (< A33) Hippolyros, *Bütün Sapkınlıklara Reddiye*, 1.14.1

... (P7) bütün şeylerin kavranamaz olduğunu söyleyen ilk kişiydi, şöyle diyordu: "... " (D49.3-4)

R21. Sext. Emp.

a. (bkz. A35) *Pyrrhonculuğun Anahatları*, 1.225

... (R16) Ksenophanes başka insanların yerleşik fikirlerinin dışında bir görüş oluşturdu ve evrenin *bir* olduğunu, tanrının her şeyle doğaca birlikte [*symphyês*], küre biçimli, etkilere kapalı, değişmez ve akla uygun olduğunu <öne sürdü> Dolayısıyla Ksenophanes ile aramızdaki farkı göstermek kolaydır.

b. (≠ DK) *Bilginlere Karşı*, 7.48–50

Ksenophanes, kimilerine göre, hiçbir şeyin kavranabilir olmadığını söyleyerek, bu konumu sahiplenmiş, şunları yazmış: "... " (D49). Bu dizelerde "açık" olandan kastı doğru ve bilinir olan gibi görünüyor... "adam" <derken kastı> ise insan, cins yerine tür adı kullanarak...

c. (≠ DK) *Bilginlere Karşı*, 7.110

Ksenophanes, onu başka şekilde yorumlayanlara göre, "... " (D49) dediğinde, her türlü kavrayışı reddetmekten ziyade <sadece> bilimsel ve yanılmaz olanı reddeder, <k/s>anıya bağlı olanı ise kabul eder görünüyor; zira "<k/s>anı bulaşmıştır hepsine" (D49.4) bunu açık ediyor, dolayısıyla onun için ölçüt <k/s>anıya bağlı akıl yürütme oluyor, ki bu da sağlam/kesin olmaktan ziyade muhtemel olmaya ilişkin.

R22. (A35) <Sahte> Galenos. *Felsefe Tarihi*, 7

... Ksenophanes her konuda açmazdaydı, kani olduğu tek şey her şeyin *bir* olduğu, bunun tanrı, sınırlı, akla uygun ve değişmez olduğuydur ...

R23. (A34) Cic. *Nat. deor.* 1.28

tum Xenophanes, qui mente adiuncta omne praeterea, quod esset infinitum, deum voluit esse, de ipsa mente item reprehenditur ut ceteri, de infinitate autem vehementius, in qua nihil neque sentiens neque coniunctum potest esse.

R24. (cf. ad A36) Arist. *Metaph.* A8 989a3–10

τοιούτον δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος ὁμολογεῖ τὸ στοιχεῖον εἶναι τὸ τῶν σωμάτων· οὐθεὶς γοῦν ἤξιωσε τῶν ὕστερον καὶ ἐν λεγόντων γῆν εἶναι στοιχεῖον, δηλονότι διὰ τὴν μεγαλομέρειαν, τῶν δὲ τριῶν ἕκαστον στοιχείων εἵληφέ κριτὴν τινα, οἱ μὲν γὰρ πῦρ οἱ δ' ὕδωρ οἱ δ' ἀέρα τοῦτ' εἶναι φασιν· καίτοι διὰ τί ποτ' οὐ καὶ τὴν γῆν λέγουσιν, ὥσπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων [. . .];

R25. (< A36)

a. Theod. *Cur.* 4.5

[. . . cf. R11] ἐκ τῆς γῆς φῦναι ἅπαντα εἶρκεν. αὐτοῦ γὰρ δὴ τότε τὸ ἔπος ἐστίν· [. . . = D27].

b. Ps.-Olymp. *Ars sacra* 24

τὴν [. . .] γῆν οὐδεὶς ἐδόξασεν εἶναι ἀρχήν, εἰ μὴ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος.

R26. (A36) Gal. In Hipp. *Nat. hom.* 1.2

κακῶς δὲ καὶ τῶν ἐξηγητῶν ἔνιοι κατεψεύσαντο Ξενοφάνους, ὥσπερ καὶ Σαβῖνος, ὡδί πως γράψας αὐτοῖς ὀνόμασιν. "οὔτε γὰρ τὸ πᾶμπαν ἀέρα λέγω τὸν ἀνθρώπον, ὥσπερ Ἀναξιμένης, οὔτε ὕδωρ ὡς Θαλῆς, οὔτε γῆν ὡς ἐν τινι Ξενοφάνης." οὐδαμόθι γὰρ εὐρίσκεται Ξενοφάνης ἀποφηνάμενος οὕτως. [. . .] καὶ Θεόφραστος δ' ἂν ἐν ταῖς τῶν Φυσικῶν δοξῶν ἐπιτομαῖς τὴν Ξενοφάνους δόξαν, εἶπερ οὕτως εἶχεν, ἐγεγράφει.

R27. (< A25) Cic. *Acad.* 2.74

Parmerides Xenophanes minus bonis quamquam versibus sed tamen illi versibus [. . . = R17].

R23. (A34) Cicero, *Tanrıların Doğası*, 1.28

Sırada Xenophanes, evreni akılla birleştirip, sonsuz olduğu için onun tanrı olduğunu söyleyen. Akıl konusundaki iddiaları çürütülmeye müsait, diğerleri gibi, sonsuzluk konusundaki sözleri ise daha beter, çünkü sonsuz ne duyumsayabilir, ne de bir şeyle birleşebilir.

R24. (bkz. A36) Aristoteles, *Metafizik*, 989a3–10

Diğerlerinin her biri de cisimlerin ögesinin böyle bir şey olduğu konusunda anlaşılır. Yine de tek bir öğeden söz edenlerin hiçbiri, belli ki iri taneli yapısından ötürü, onun toprak olduğunu düşünmez. Diğer üç ögenin her biri kendine bir yandaş bulabilmiştir; kimileri bunun ateş olduğunu söyler, kimileri su, kimileriye hava. Peki, neden pek çok insan gibi “toprak” demiyorlar? ...

R25. (< A36)

a. Theodoretos, *Yunan Hastalıklarının Tedavisi*, 4.5

... (bkz. R11) her şeyin topraktan doğduğunu söyledi. Zira şu söz onun: “...” (D27).

b. <Sahte> Olympiodoros, *Kutsal Sanat*, 24

Kolophonlu Ksenophanes hariç kimse toprağın ilke olduğunu düşünmedi.

R26. (A36) Galenos, *Hippokrates’in İnsan Doğası’na Şerh*, 1.2

Yorumcuların bazıları Ksenophanes’e kötü bir biçimde iftira attılar, tıpkı Sabinos’un yazdıkları gibi, kendi sözleriyle: “Zira ne Anaksimenes gibi insanın tümüyle havadan geldiğini söylüyorum, ne Thales gibi sudan, ne de Ksenophanes gibi topraktan.” Nitekim Ksenophanes’in böyle bir şey öne sürdüğünü hiçbir yerde bulamazsınız. ... Theophrastos da fizikçilerin görüşlerini özetlediği yerde Ksenophanes’in <bu> görüşünü de yazmış olurdu, tabii eğer <Ksenophanes> böyle söylemiş olsaydı.

R27. (< A25) Cicero, *Academica Priora*, 2.74

Parmenides ve Ksenophanes <Empedokles’in> kadar güzel dizelemlerle olmasa da, yine de dizelerle ... (R17).

R28. (cf. A26) Phil. Prov., ed. Aucher

a. 2.39, pp. 74.31–44, 75.1–2

Այլ եւ ոչ Քսենոփանէս, եւ կամ Պարմենիդէս, եւ կամ Եմպեդոկլէս, կամ որք միանգամ այլք աստուածաբանք, ըմբռնեցան ի քերթողականութենէ աստուածարեալք. այլ սակայն տեսութիւն զընութեանս խնդութեամբ ընկալեալք, եւ առ հասարակ զամենայն իւրեանց կեանսն ի բարեպաշտութիւն եւ ի գովութիւն աստուածոցն նուիրեալք՝ բարի արք եղեն, բայց քերթողք ոչ բախտաւորք: զորս պարտ էր ի վերուստ շունչ ընկալեալ շնորհ ի յերկնէ, չափս, նուագս, մատուինս երկնաւոր եւ աստուածային, իբր ճշմարիտ քերթուած թողուլ՝ իբր սկզբնատիպ գրոյն կատարեալ, եւ գեղեցիկ ցոյց այլոցն եղեալ:

b. 2.42, p. 76.26–29

Արդ ընդէ՞ր Եմպեդոկլէս, եւ Պարմենիդէս, եւ Քսենոփանէս, եւ հոմանախանձորդք նոցա պարք, ոչ ընկալան հոգի Երաժշտաց՝ աստուածաբանելով:

R29. (A27) Athen. *Deipn.* 14.32 632C

ὅτι δὲ πρὸς τὴν μουσικὴν οἰκειότατα διέκειντο οἱ ἀρχαῖοι δῆλον καὶ ἐξ Ὀμήρου· ὃς διὰ τὸ μεμελοποιηκέναι πᾶσαν ἑαυτοῦ τὴν ποίησιν [. . .] Ξενοφάνης δὲ καὶ Σόλων καὶ Θέογνις καὶ Φωκυλίδης, ἔτι δὲ Περίανδρος ὁ Κορίνθιος ἐλεγειοποιὸς καὶ τῶν λοιπῶν οἱ μὴ προσάγοντες πρὸς τὰ ποιήματα μελωδίαν [. . .]

R30. (≠ DK) *Turba Phil.* Sermo IX, p. 82.1–8 Plessner

ait Eximenus: quod Deus suo verbo omnia creavit, quibus dixit: estote, et facta sunt cum aliis quatuor elementis, terra, aqua, aere et igne, quae invicem copulavit, et commixta sunt inimica. videmus enim ignem aquae inimicum esse et aquam igni, et utrumque terrae et aeri. Deus tamen ea pace copulavit, quousque ad invicem dilecta sunt. ex his igitur quatuor elementis omnia creata sunt, coelum, thronus, angeli, sol, luna, stellae, terra et mare ac omnia, quae in mari sunt, quae varia sunt et non similia, quorum naturas Deus diversas fecit, sicut et creationes.

R28. (bkz. A26) İskenderiyeli Philon, *Tanrısal Öngörü*

a. 2.39, 74.31–44, 75.1–2

Yine de, ne Ksenophanes, ne Parmenides, ne Empedokles, ne de başka bir *teolog*... <hiçbiri> şiir tarafından tanrısal esine tabi olacak şekilde cezbedilmemiştir. Daha ziyade, doğa incelemesini coşkuyla kucakladıkları için, yaşamlarını dindarlığa ve tanrıları onurlandırmaya adadıkları için, iyi adamlar oldular, ama tanrı vergisi yetenekleri olan birer şair olamadılar. Nitekim geride başkalarına da örnek olabilecek gerçek şiirler bırakabilmeleri için, yukarıdan ölçü, âhenk ve ritim konusunda ilham almaları, tanrıların lütfuna ermeleri gerekirdi.

b. 2.42, 76.26–29

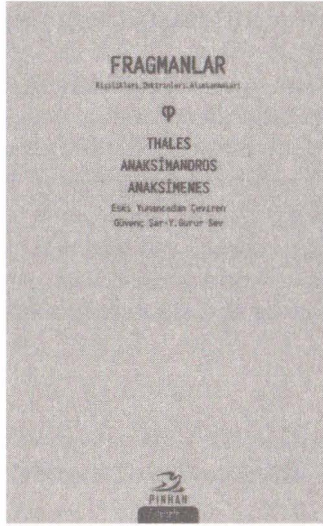
Peki Empedokles, Parmenides, Ksenophanes ve tilmizleri *teoloji* icra ederken niçin ilham perilerinin tanrısal esinine tabi olamadılar?

R29. (A27) Athenaios, *Sofistler Akşam Yemeğinde*, 14.32 632C

Şiirlerini şarkı olarak söylenmek için yazan Homeros'tan da belli ki eski <şairlerin> müziğe doğal bir yatkınlığı vardı ... Ksenophanes, Solon, Theognis ve Phokylides, ayrıca ağıt şairi Korinthoslu Periandros ve şiirine *melodi* [*melôdia*] katmayan diğerleri ise ...

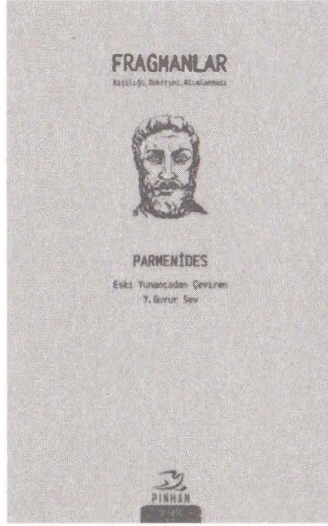
R30. (≠ DK) *Filozoflar Meclisi*, 9.82.1–8

Eximenus <ya da Ksenophanes> dedi ki: Tanrı her şeyi sözle yarattı. Onlara "Ol!" dedi, oldular, ekleyip birleştirdiği diğer dört öge (toprak, su, hava, ateş) gibi, ve düşmanlar birbirine karıştı. Nitekim görüyoruz ki ateş suya düşman, su ateşe, bu ikisi de toprakla havaya. Yine de Tanrı onları barış içinde bir araya getirdi, ki artık dost olsunlar. Böylelikle, her şey bu dört öğeden yaratıldı, gökyüzü, taht, melekler, Güneş, Ay, yıldızlar, yer, deniz ve içindeki her şey. Bütün bunlar çeşit çeşit, benzer değil, ve Tanrı bunların doğasını değişik değişik yaptı, yaratıklar gibi.

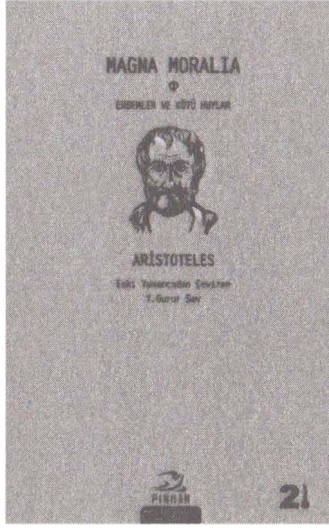
Fragmanlar
Kişilikleri, Doktrinleri, Alımlanmaları
Thales, Anaksimandros, Anaksimenes

Batı felsefesinin doğum yeri kabul edilen Miletos okulunun üç temsilcisinden kalan Fragmanlar ilk kez Türkçede: Thales, Anaksimandros ve Anaksimenes'in hem kişilikleri, hem doktrinleri, hem alımlanmaları. Fragmanları tematik haliyle gösteren bu kitap, Platon'dan günümüze adı sıkça geçen ama kim oldukları ve felsefeye katkıları tam olarak bilinmeyen bu filozofları kopuk ve gizemli kişilikler olmaktan çıkarıyor ve bağlamları içinde sunuyor.

Fragmanlar
Kişiliği, Doktrini, Alımlanması
Parmenides

Sokrates öncesi Yunan felsefesinin, hatta bütün Batı metafiziğinin en önemli filozoflarından biri olan ve hakikat-sanı, varlık-hiçlik ve birlik-çokluk gibi ayrımların da babası kabul edilen Elealı Parmenides'ten kalanlar Türkçe'de ilk kez tek bir kitapta toplanıyor—hem kişiliği, hem doktrini, hem de alımlanması. Üstelik bu eser, iklim kuşakları, dünya'nın şekli gibi başka konularda da Parmenides'in Batı düşüncesindeki öncülerinden biri olduğunu gösteriyor.

Magna Moralia
Erdemler ve Kötü Huylar
Aristoteles

Magna Moralia ya da *Büyük Etik*, *Nikomakhos'a Etik* ve *Eudemos'a Etik* ile beraber, Aristoteles'in etiğe ilişkin üç temel eserinden biri. Söz konusu üç eserin hangisinin asıl kaynak olduğu, hangisinin bir diğ erinin türevi olduğu ise hala tartışmalı. *Nikomakhos'a Etik* ve *Eudemos'a Etik* metinlerinin yanında asırlardır göz ardı edilen *Magna Moralia* da artık modern araştırmacılar nazarında esas bir yer tutmakta.

Bu yeni baskıda erdemlerin bir dökümü, bir anlamda Aristoteles etiğinin kısa bir özeti olan *Erdemler ve Kötü Huylar* metni de tamamlayıcı bir unsur olarak bu cilde eklendi.

FRAGMANLAR

Kişiliği, Doktrini, Alımlanması

KSENOPHANES

Parmenides, Zenon ve Melissos ile birlikte Elea Okulu'na kaydedilen Ksenophanes, Sokrates öncesi Yunan felsefesinin en etkin figürlerinden biridir. Tanrı tasarımı hakkındaki eleştirel fikirleri soyut tek-tanrılı dinlerin habercisi olarak görülür. Teoloji, metafizik ve epistemoloji altında sınıflanabilen *Fragmanlar*, Platon'dan beri felsefi sistemlerin şekillenmesinde etkili olmuştur.

ISBN : 978-605-7768-02-5

12 ₺ (K.D.V.'den muafır)

 pinhanyayincilik.com

 [/pinhanyayincilik](https://www.facebook.com/pinhanyayincilik)

 [/pinhankitap](https://twitter.com/pinhankitap)